

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

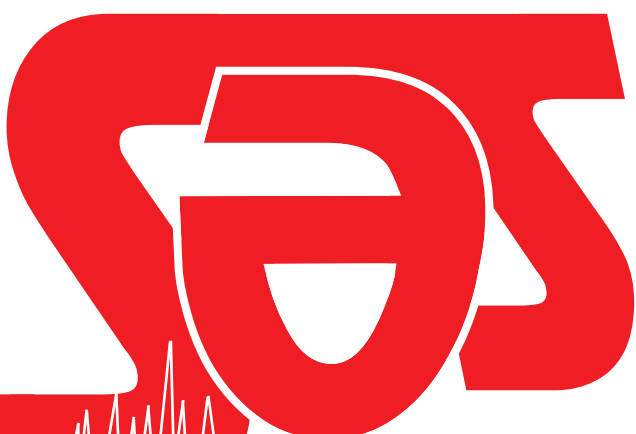

№ 010 (6935)

Etibar və nüfuzun məkanı - AZƏRBAYCAN!

3

19 yanvar 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycan uğurları ilə növbəti tarix yazacaq

"MƏN ONA ÖZÜM QƏDƏR İNANIRAM"

6

Senatın qətnaməsində Makron izi!

10

Qazilər "Özünüməşğulluq Proqramı" ilə iş sahibi olur

15

Əli Kərimli Peter Mixalkonun riyakarlığını təkrarlayır

13

Füzuli əzəli sakinlərini qarşılayır

5

Azərbaycanın müstəqillik yolunun ilk zirvəsi

8

Boşanmaların əsas səbəbi sosial şəbəkələrdir?

16

Azərbaycan etibarlı və perspektivli tərəfdaşdır

Prezident İlham Əliyev dünən Amerika Birləşmiş Ştatlarının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Mark Libbinin etimadnaməsini qəbul edib. Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi. Dövlətimizin başçısı səfirle söhbət etdi. Azərbaycan Prezidenti səfiri yeni təyinatı münasibətilə təbrik etdi, ona fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Səfir ikitərəfli əlaqələrin inkişafı üçün səylərini əsirgəməyəcəyini bildirdi.

Görüşdə Azərbaycan ilə ABŞ arasında müxtəlif sahələrdə münasibətlərin perspektivlərinə, həmçinin beynəlxalq və regional məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparıldı. İqtisadi, enerji sahələrində və iki ölkənin biznes dairələri arasında əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu.

Söhbət zamanı Ermənistanla

Prezident İlham Əliyev bir sıra ölkələrin Azərbaycanda yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfirlərinin etimadnamələrini qəbul edib

Azərbaycan arasında münasibətlərin normalaşdırılması və sülh gündəliyi barədə fikir mübadiləsi aparıldı. ABŞ səfiri COP29-un bu il Azərbaycanda keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. Görüşdə COP29 çərçivəsində Azərbaycanla ABŞ arasında iqlim dəyişikliyi mövzusunda əməkdaşlıq imkanlarına da toxunuldu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 18-də Seneqal Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Şeyx Qeyenin etimadnaməsini qəbul edib. Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi. Dövlətimizin başçısı səfirle söhbət etdi.

Səfir Seneqal Prezidentinin qarşı salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Qeyd etdi ki, Seneqal Prezidenti ölkəmiz arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişaf etdirilməsi əzmindədir.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Seneqal dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə ölkələrimiz arasında əlaqələrin həm ikitərəfli əsasda, həm də beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı, ikitərəfli münasibətlərimizin uğurla inkişaf etdiyini bildirdi. İndiyədək Azərbaycanla Seneqalın BMT və Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində bir-birinə göstərdiyi daimi dəstək müsbət amil kimi qeyd edildi.

Prezident İlham Əliyev BMT və Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində əmək-

daşlığın gələcəkdə də davam etdiriləcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi. Ölkələrimiz arasında ali səviyyədə aparılan diplomatik yazışmalar və beynəlxalq, milli günlərdə qarşılıqlı təbriklər yüksək qiymətləndirildi.

Dörd il ərzində Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etdiyini vurğulayan Prezident İlham Əliyev ölkəmizin təşkilata sədrliyinin daha bir il uzadılmasına Seneqalın da dəstək verdiyini qeyd edərək buna görə bir daha minnətdarlığını ifadə etdi. Seneqalın səfiri ölkəmizin bu Hərəkata uğurlu sədrliyi münasibətilə təbriklərini çatdırdı.

İkitərəfli əməkdaşlığa toxunan Prezident İlham Əliyev siyasi əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi və iqtisadi-ticari sahədə imkanların araşdırılmasının zəruriliyini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı səfirin Azərbaycanda keçirəcəyi rəsmi görüşlərin və onun fəaliyyətinin əməkdaşlığın daha da genişlənməsi işinə xidmət edəcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

Görüşdə ölkələrimiz arasında ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün geniş perspektivlərin olduğu qeyd edildi, siyasi, iqtisadi, ticari, mədəni, humanitar və təhlükəsizlik sahələrində əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu.

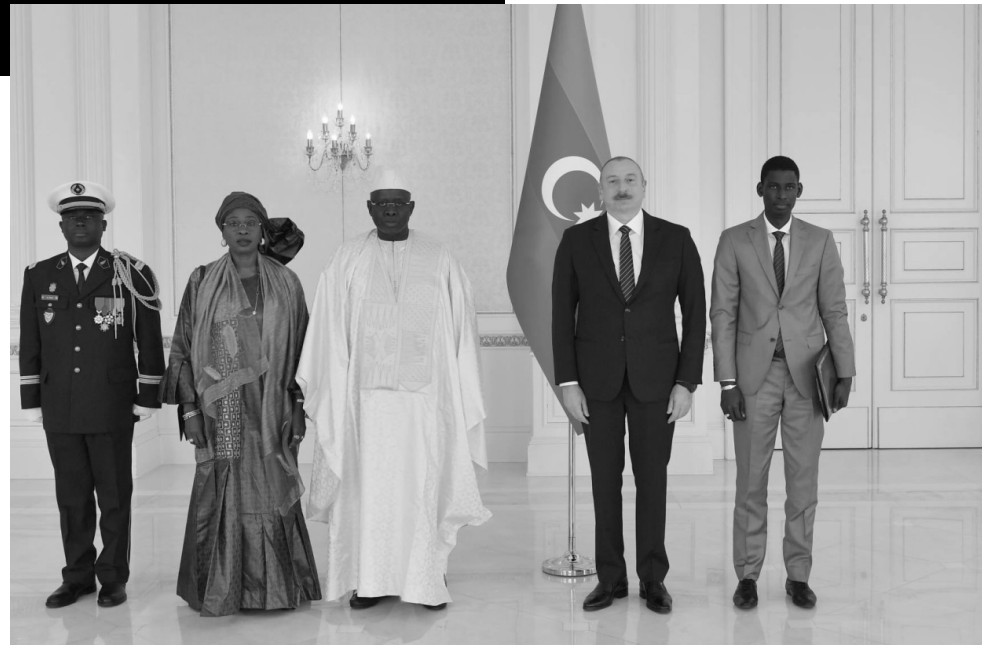
Səfir Seneqalda da neft aşkarlandığını bildirərək ölkəsinin neft hasil edən dövlətlər sırasına qoşulduğunu və bu xüsusda Azərbaycanın təcrübəsinin Seneqal üçün çox maraqlı olduğunu vurğuladı.

vəsində Azərbaycan ilə Syerra-Leonenin əməkdaşlıq edəcəyinə ümidvar olduğunu dedi.

Ölkəsinin Azərbaycanla əlaqələrin inkişafında çox maraqlı olduğunu deyən səfir Syerra-Leonenin eboladan əziyyət çəkən zaman Azərbaycanın göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini bildirdi. O, həmçinin Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına uğurlu sədrliyi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. Səfir Azərbaycan və Syerra-Leonenin beynəlxalq təşkilatlarda bir-birinə verdiyi dəstəyi yüksək dəyərləndirdi.

Alie Badara Kamara Azərbaycan rəsmiləri ilə görüşlər keçirməyi planlaşdırdığını bildirdi, əlaqələrin genişləndirilməsi məqsədilə yeni istiqamətlərin və yolların müəyyənləşdirilməsi üçün səylərini əsirgəməyəcəyini vurğuladı. Azərbaycan Prezidenti ölkələrimiz və xalqlarımız arasında təmasların artırılmasının vacibliyinə toxundu. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatının sədri olaraq təsisat çərçivəsində parlament, gənclər və qadınlar platformalarının yaradılması təşəbbüsləri ilə çıxış edib.

Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Qoşulmama Hərəkatının yaradılmasının müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizənin təməl prinsiplərindən və fəaliyyət istiqamətlərindən

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın neft və enerji sahəsində fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələrində Seneqaldan olan tələbələrin təhsil almaları imkanlarını da qeyd etdi. Ölkəmizin bu il COP29-a ev sahibliyi edəcəyini deyən Azərbaycan Prezidenti Seneqalın dövlət başçısını bu tədbirə dəvət etdi.

Prezident İlham Əliyev dünən həmçinin Syerra-Leone Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Alie Badara Kamaranın etimadnaməsini qəbul edib. Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi. Dövlətimizin başçısı səfirle söhbət etdi. Səfir ilk növbədə Syerra-Leone Prezidentinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Syerra-Leonenin dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri, Qoşulmama Hərəkatı və digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Azərbaycanın yaxın günlərdə Qoşulmama Hərəkatına sədrliyinin başa çatacağını deyən dövlətimizin başçısı Hərəkat çərçivəsində Syerra-Leoneyə üzv ölkə olaraq göstərdiyi dəstəyə görə təşəkkürünü bildirdi. Prezident İlham Əliyev ölkəmizin Hərəkata sədrliyinin başa çatmasından sonrakı dövrdə də bu təşkilat çərçiv-

dən biri olduğunu nəzərə alaraq Azərbaycan neokolonializmə qarşı mübarizəni də prioritet istiqamətlərdən biri kimi müəyyənləşdirib və bu prosesə öz dəstəyini verib. Bakı Təşəbbüs Qrupunun 2023-cü ildə həm Bakıda, həm də BMT-nin Cenevrə ofisində neokolonializm mövzusunda vacib tədbirlər keçirdiyini qeyd edən Azərbaycan Prezidenti vurğuladı ki, müstəmləkəçi ölkələr Afrikada, Asiyada, Latin Amerikasında müstəmləkə altında saxladığı xalqlardan və dövlətlərdən ən azı üzr istəməlidirlər. Dövlətimizin başçısı onu da əlavə etdi ki, müstəmləkəçiliyin forması dəyişsə də, mahiyyəti dəyişməyib və onu müxtəlif formalarda saxlayıb.

Beynəlxalq institutlara üzv olduqlarından sui-istifadə edərək müstəmləkəçi imperiyaların müstəmləkə altına saldıqları ölkələrdə törətdikləri cinayətləri ört-basdır etməyə çalışdıqlarını deyən dövlətimizin başçısı bu cinayətlərin dünya ictimaiyyətinə daha geniş çatdırılmasının zəruriliyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Syerra-Leone Prezidentini bu il Bakıda keçiriləcək COP29 tədbirinə dəvət etdi.

Görüşdə iqtisadiyyat, kənd təsərrüfatı, investisiya, insan kapitalının inkişafı, mədəniyyət, elm və təhsil sahələrində əməkdaşlıq və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlərlə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı, yaxşı idarəçilik sahəsində təcrübə mübadiləsi, bu xüsusda "ASAN xidmət" təcrübəsi qeyd edildi, Azərbaycanın bu sahədə təcrübəsini bölüşməyə hazır olduğunu bildirildi.

Etibar və nüfuzun məkanı - AZƏRBAYCAN!

Bu il Azərbaycan mötəbər beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edəcək

Ölkəmizin bütün sahələrində, o cümlədən kənd təsərrüfatında, kosmik və hərbi sənayedə, səhiyyədə, təhsildə və s. əldə olunan uğurları, eləcə də, beynəlxalq arena da qurduğu münasibətləri və davamlı inkişafı Azərbaycanın dünyada tanınmasına, söz və nüfuz sahibinə çevrilməsinə səbəb olan amillərdir. Azərbaycan qeyd olunan sahələrlə yanaşı, tolerant və multikultural dəyərlərə malik dövlət kimi də dünyada tanınır. Ölkəmizdə beynəlxalq tədbirlərin təşkili Azərbaycan dövlətinin sülhsevər olduğunu və multikulturalizm siyasətini bir daha dünya ictimaiyyətinə təqdim edir.

Beynəlxalq miqyaslı tədbirlərin keçirilməsi üçün ölkəmizə olan etimad Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin uğurlu xarici siyasəti sayəsində Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə etibarlı tərəfdaş kimi tanınmasının göstəricisidir. Eyni zamanda, bütün bu tədbirlər Azərbaycanın gücünü, potensialını və təşkilatçılıq qabiliyyətini bir daha nümayiş etdirir.

Ümumiyyətlə, bu gün dövlətimiz böyük sıçrayışla inkişaf edir, möhtəşəm nailiyyətlərə imza atır. Azərbaycan ötən illər ərzində beynəlxalq birliyin fəal üzvünə çevrilib. Dövlətimizin siyasəti hər zaman aydın, şəffaf və birmənalı olub. Məhz bu səbəbdəndir ki, dünyada Azərbaycan dostları artır və ölkəmiz beynəlxalq miqyasda etibarlı tərəfdaş kimi qəbul edilir. Bütün bunların nəticəsidir ki, Azərbaycan çoxsaylı siyasi, iqtisadi və regional inkişaf layihələrində iştirak edir və beynəlxalq tədbirə ev sahibliyi edir. Siyasi cəhətdən stabil və daim inkişafda olan Azərbaycan dünyada müxtəlif sahələrə aid mötəbər beynəlxalq tədbirlərin və idman yarışlarının yüksək səviyyədə keçirildiyi əlverişli ölkə kimi tanınır. Müxtəlif dirlərə və etnik mənşəyə mənsub olan insanlar arasında multikulturalizm və qarşılıqlı hörmət ənənələri ilə zəngin olan Azərbaycanda belə tədbirlərin keçirilməsi sahəsindəki uğur və təcrübəsi yüksək dəyərləndirilir.

Bu günədək Dünya Dini Liderlərinin Sammiti, Bakı Beynəlxalq Humanitar forumları, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının

VII Bakı Qlobal Forumu, Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq forumları, "Bakı-2015" Birinci Avropa Oyunları, IV İslam Həmrəyliyi Oyunları və digər beynəlxalq tədbirlərə yüksək səviyyədə ev sahibliyi edən Azərbaycanın siyasi və iqtisadi müstəvidə dünya ölkələrinin etibarlı tərəfdaşına çevrilib. Azərbaycan uğurlu inkişaf strategiyasını tətbiq edərək, zəruri siyasi və iqtisadi islahatları həyata keçirir.

Bu il də Azərbaycan mötəbər tədbirlərə ev sahibliyi edəcəkdir. Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29), Kioto Protokolunun Tərəflər Görüşünün 19-cu və Paris Sazişinin Tərəflər Görüşünün 6-cı sessiyalarının keçirilməsi ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən COP29, Kioto Protokolunun Tərəflər Görüşünün 19 cu və Paris Sazişinin Tərəflər Görüşünün 6-cı sessiyalarının 2024-cü ildə Bakı şəhərində təşkili və keçirilməsi təmin edilməlidir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Samir Nuriyev Təşkilat Komitəsinin sədri təyin olunub. Təşkilat Komitəsinə COP29-un, Kioto Protokolunun Tərəflər Görüşünün 19 cu və Paris Sazişinin Tərəflər Görüşünün 6-cı sessiyalarının təşkili və keçirilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planını hazırlayıb həyata keçirmək tapşırılıb. Təşkilat Komitəsi, həmçinin əmə-

liyyat şirkətinin yaradılması ilə əlaqədar tədbirlər görməlidir. Nazirlər Kabineti nəzərdə tutulan Tədbirlər Planının icrası ilə bağlı maliyyələşdirməni təmin etməli və digər zəruri məsələlərin həlli üçün tədbirlər görməlidir.

BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası - COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi əlbəttə ki, ölkəmizə olan daha bir ehtiramın təzahürüdür. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, "COP29 beynəlxalq konfrans Azərbaycanda, Bakıda keçiriləcək Azərbaycana növbəti dəfə böyük etimad və böyük hörmət göstərilmişdir. Biz buna layiqlik, biz apardığımız siyasət nəticəsində dünya miqyasında çox güclü mövqelərə sahib olmuşuq. Azərbaycana beynəlxalq aləmdə olan hörmət günbəgün artır və biz bu hörməti öz əməlimizlə, işimizlə, siyasətimizlə qazanmışıq. Bizim müstəqil siyasətimiz, prinsiplərimiz mövqeyimiz, beynəlxalq hüquqa bağlılığımız, sədaqətimiz və eyni zamanda, ölkə ərazisində suverenliyin bərpa edilməsi bizə olan hörməti daha da artırdı." Azərbaycanın dünyanın ən böyük və mühüm dövlətlərarası tədbirlərindən biri olan COP29-a 2024-cü ildə ev sahibliyi etməsi Prezident İlham Əliyevin növbəti təntənəli qələbəsidir. Təbii ki, beynəlxalq tədbirlərin Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmizin inkişafının təqdimatı baxımından da əhəmiyyətlidir. Bu, tədbir Qoşulmama Hərəkatına sədrliyimiz və Təhlükəsizlik Şurasına üzvlüyümüzdən sonra xarici siyasətimizin ən böyük uğurudur. Eyni zamanda, son zamanlar Azərbaycana qarşı çirkin kampaniya aparan bəzi dairələrə tutarlı cavabdır. Cənab Prezident çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, beynəlxalq birlik 30-40 ölkə deyil: "Beynəlxalq birlik dünyanın bütün ölkələridir və bu ölkələr yekdilliklə Azərbaycana öz böyük dəstəyini göstərmişdir. Bu, birinci dəfə deyil. Biz Qoşulmama Hərəkatına dörd il ərzində uğurla sədrlik edirik və burada da bizim sədrliyimiz

Ərəb mediası 20 Yanvar faciəsindən yazır

Ərəb mediasında tədqiqatçı-alim Seymur Nəsirovun 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı geniş məqaləsi dərc olunub. Misir, İordaniya, Səudiyyə Ərəbistanı, Əlcəzir, Livan və İraqın qəzet və portallarında Misir-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri, tədqiqatçı-alim Seymur Nəsirovun "Azərbaycanda baş vermiş 20 Yanvar faciəsindən 34 il ötür" sərəlvəhəli məqaləsi dərc olunub.

Müəllif qeyd edib ki, Azərbaycan dövlətləri tərəfindən tanınan ərazi bütövlüyünü bərpa etdikdən sonra bu ağır cinayəti törəyənlərin tezliklə ədalət qarşısında cavab verəcəklərinə xalqın inamı daha da artıb. Azərbaycan xalqı 30 ilə yaxın davam edən işğaldan sonra öz ərazi bütövlüyünü bərpa etməklə sübüt etdi ki, problem həlli nə qədər vaxt aparsa və beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən ikili standartlara məruz qalsa da, o, qətiyyətlə təslim olmadı.

Məqalədə Azərbaycanda 1990-cı il 20 Yanvar faciəsindən geniş söhbət açan müəllif onu Misir xalqının 1919-cu ildə müstəmləkə zülmünə qarşı mübarizəsi ilə müqayisə edib, müxtəlif illərdə azadlıq uğrunda meydanlara axışan misirli və azərbaycanlılara qəddarcasına divan tutulduğunu vurğulayıb. Misirli alim Şeyx Məhəmməd əl-Ğəzali özünün "Acı həqiqət" kitabında 1990-cı il 20 Yanvar faciəsində azərbaycanlılara qəddarcasına divan tutulduğunu vurğulayaraq, Azərbaycan xalqının beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən ikili standartlara məruz qaldığını qeyd edib. Misirli jurnalist Məhəmməd Sələmənin tədqiqat əsərində isə ermənilərin sovet qoşunlarının tərkibində Bakıda dinc əhəlinin qətlə yetirilməsində iştirak etdikləri qeyd olunub.

S. Nəsirov misirli alim Şeyx Əbdülvəhhab əl-Neccarın "Qanlı Günlər" əsərinə istinad edərək 1919-cu illərdə müstəqillik tələb edən Misir xalqına qarşı törədilmiş qanlı faciədə ermənilərin rolundan bəhs edib. Misirli alim həmin əsərində dünya ölkələrinin ikili standartlar mövqeyindən çıxış etməsindən yazaraq bildirir ki, "Misirin hər guşəsində kəndlər yandırılır, insanlara qarşı soyqırım törədilir və buna rəğmən heç bir ölkə törədilən bu faciəni qınamır. Amma misirliyə qarşı düşmənçilik edərək qətlə törədən ermənilərdən qisas almağa başlayanda, dərhal onları qınayırlar".

Məqalədə Azərbaycana qarşı da ikili standartlardan çıxış edildiyi, ermənilərə dəstək verildiyi vurğulanır. Qeyd olunur ki, otuz il ərzində Qarabağda mədəni abidələrimizi dağıdan və məscidlərimizi təhqir edərək xarabalığa çevirən ermənilərə qarşı heç kim etiraz etmir.

120 ölkənin dəstəyi ilə mümkün olmuşdur, hətta sədrliyimiz bir il uzadılmışdır. Bu, artıq böyük bir göstərici idi. Dünyanın 120 ölkəsi Azərbaycana öz dəstəyini ifadə etmişdir. Bu dəfə isə bütün dünya ölkələri bu dəstəyi göstərmişdir. İrimiqyaslı beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi təbii ki, üzərimizə böyük məsuliyyət qoyur. Ancaq biz bu günə qədər bir çox beynəlxalq tədbirlər keçirmişik".

Ölkəmizə gələn əcnəbi qonaqlar burada yaradılan infrastrukturu,

bütün sahələrdə tərəqqini, nadir arxitekturanı, ölkənin qədim tarixi və zəngin çoxəsrlik mədəniyyətini, həmçinin sabitliyi və təhlükəsizliyi öz gözləri ilə görürlər. Bütün bunlar dövlət başçısı Prezident İlham Əliyevin ölkənin kompleks şəkildə inkişafına dair uzaqgörən və müdrik strategiyası ilə bağlıdır. Əminliklə demək olar ki, Zəfər qazanmış Azərbaycan özünü dünyada təsdiq edən zəngin və güclü dövlətdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Füzuli əzəli sakinlərini qarşılayır

Prezident İlham Əliyev: "Bizim əsas dövlət xərclərimiz azad edilmiş Qarabağa və Şərqi Zəngəzura yönləndiriləcək"

Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycan Qarabağın işğaldan azad edilmiş hissəsini və Şərqi Zəngəzuru bərpa etməyə başladı. Dağılmış şəhərlərin və binaların yenidən qurulması, ağıllı kəndlərin, eləcə də hava limanlarının tikintisi daxil olmaqla böyük abadlıq-quruculuq işlərinə başlandı. İşğaldan azad edilmiş ərazilərin bəzi yerlərində artıq əzəli sakinlər yaşayırlar. Laçın, Füzuli şəhərləri, Ağalı (Zəngilan), Taliş (Tərtər), Zabux (Laçın) kəndləri yeni dövrünə qədəm qoyub.

Azərbaycanın iqtisadi gücü işğaldan azad olunan ərazilərdə yeni həyatın başlanmasına imkan verir. Azərbaycan yalnız özünün maliyyə resurslarına arxalanaraq sıfırdan yeni şəhər və kəndlər salır. Bildiyimiz kimi, qarşıya qoyulmuş hədəflərin reallaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin məlum Sərəncamı ilə "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" təsdiq edilib. Bu prioritetlərə söykənən dövlət başçısının Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nda əks olunmuş "İşğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük Qayıdış" Milli Prioritetinin icrasının təmin edilməsi məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı" təsdiq edildi. Bu Dövlət Proqramının hazırlanmasında mütərəqqi beynəlxalq təcrübə, bu sahədə strateji inkişaf tendensiyaları, işğaldan azad edilmiş ərazilərin sosial-iqtisadi potensialı və dünya iqtisadiyyatının müasir çağırışları nəzərə alınmışdır.

QAFQAZIN XİROSIMASI

Qafqazın Xirosimasi adlandırılan Ağdam ermənilər tərəfindən talan edilmiş və ermənilərin nəzərə

alınması şəhərdə sağ qalan yeganə tikili olan Ağdam məscidində inək və donuz saxlamaq üçün tövlə kimi istifadə olunmuşdur. 20 noyabr 2020-ci il tarixində atəşkəs razılaşması çərçivəsində şəhər və ətrafı Azərbaycana qaytarılmışdır. Bundan dərhal sonra bərpa prosesinə başlamaq planını açıqlandı və Ağdamın Azərbaycanın ən böyük şəhərlərindən birinə çevirilməsi planlaşdırılır. 26 may 2021-ci ildə uzunluğu 44,5 km olan Bərdə-Ağdam avtomobil yolunun tikintisinə başlandı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən Atçılıq Nəsilartırma Mərkəzinin təməli qoyulub. Gələcək üçün işıqlı bir şəhər salınır burada. Dövlət başçısı Ağdamın Xıdırlı, Kəngərli, Sarıcalı kəndlərinin təməlini qoyub.

Ağdam şəhərinin daxili yol və kommunikasiya şəbəkəsinin, "City Hotel Ağdam" mehmanxanasının və s. təməlinin qoyulması işlərin planlı və sürətlə davam etməsinə dəlalət edir. Bütün bunlarla yanaşı, keçmiş məcburi köçkünlər üçün Ağdam şəhərində inşa olunacaq yaşayış məhəlləsinin təməlinin qoyulması və Ağdam şəhərində Dəmir yolu və Avtovağzal Kompleksinin təməlinin qoyulması bu ərazidə aparılan işlərin əzəli sakinlərini tezliklə qoynuna alacağına əsaslanır.

LAÇINDA ƏHALİNİN SAYI 18 MİN NƏFƏRƏ ÇATACAQ

İşğaldan azad olunan Hadrutda, Şuşada, Kəlbəcərdə, Zəngilanda və digər ərazilərdə böyük abadlıq-quruculuq işləri sürətlə davam etdirilir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və yenidən qurulması istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü fəaliyyətin əsas məqamlarından biri Azərbaycan vətəndaşlarının tam təhlükəsiz şəraitdə regionda yenidən məskunlaşmasının ən qısa zamanda təmin edilməsidir. İşğaldan azad edilmiş bütün ərazilərimizdə, o cümlədən Laçın rayonunda abadlıq-quruculuq işləri sürətlə davam etdirilir. Yeni yollar salınır, infrastruktur qurulur, kəndlər, qəsəbələr bərpa edilir. Planlı və sistemli şəkildə görülən bütün işlər bilavasitə dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin nəzarəti altındadır. Laçın rayonunda 1992-1993-cü tədris ilində - işğal olunana qədər 106 məktəb fəaliyyət göstərmişdir. Məktəblərdə təhsil alan şagirdlərin sayı 8 min 877, müəllimlərin sayı isə 1390 nəfər olub. Laçın rayonunda 1 ədəd avtovağzal, 82 avtobus dayanacağı, 2130 km uzunluğunda avtomobil yolları, 92 ədəd körpü, 1187 km uzunluğunda su kəməri, 33 su anbarı, cəmaşırxana, 15 km uzunluğunda mərkəzi kanalizasiya, 20 km uzunluğunda istilik şəbəkəsi, 14 hamam, 8 ədəd yanacaq doldurma stansiyası, 2636 km uzunluğunda elektrik hava xətləri, 498 km uzunluğunda qaz kəməri, 10200 km uzunluğunda radio-telefon kommunikasiya xətləri, 3 ədəd televiziya stansiyası və ötürücülər və sair mövcud olmuşdur. Bütün bunlar dağıdılıb. Onların öz doğduqları yere göndərilməsi əsas məsələlərdən biridir. Artıq işğaldan sonra digər ərazilərimiz kimi, Laçın da böyük quruculuq meydanına çevrilib. Müharibədən ötən müddət ərzində görülən işlər bu ərazilərdə

əzəli sakinlərin tam yaşayışının təmin edilməsinin təzahürüdür. 7-8 ay ərzində 700 bina inşa edilib. Artıq 764 ailə Laçın şəhərində yaşaya bilər. Amma bu, hələ tam proqram deyil. Laçın şəhərinin Baş planı hazırlanıb. Baş plan Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sifarişində Bakı Dövlət Layihə İnstitutu tərəfindən beynəlxalq məsləhətçi şəhərsalma qrupu - İsveçrənin "SA Partners" şirkətinin iştirakı ilə hazırlanıb. Növbəti 20 il ərzində şəhər ərazisinin genişlənmək 713 hektara, əhali sayının isə 18 min nəfərə çatacağı proqnozlaşdırılıb. Baş planın konseptual əsasını

"Təbiətlə vəhdətdə olan şəhər" yanaşması təşkil edir. Plana əsasən, Laçın şəhəri "ağıllı idarəetmə", müasir qabaqcıl təhsil və inklüziv mobillik həlləri ilə seçilən davamlı və innovativ mərkəzə çevriləcək. Baş plan layihəsində təbii yaşılıqlarla əhatələnmiş şəhərin tarixən mövcud olmuş təxminən 258 hektar məskunlaşma ərazisində həyətəyən sahəsi olan fərdi evlərə üstünlük verilib. Bununla yanaşı, çoxfunksiyalı zonalarda və digər yaşayış ərazilərində çoxmənzilli binaların tikilməsi təklif edilir.

Ardı Səh. 5

Füzuli əzəli sakinlərini qarşılayır

tinə nöqtə qoyulur, yenidən qurub-yaradacaq insanların səsi bu ərazilərə yayılacaq. Xoşbəxt günlər onların gündəliyində yer alacaqdır. İllər sonra yenidən doğma kəndinə qədəm qoyan ailələr həsrətini çəkdiyə kəndin gözəl mənzərəsi ilə tanış olurlar. Füzuli şəhər sakini istehsal, xidmət sahəsi üzrə özünüməşğulluq proqramına cəlb edilərək lazımı avadanlıqlarla təmin olunub. Böyük Qayıdış proqramı çərçivəsində öz yurdlarına qayıdan vətəndaşlar üçün yaradılan təsərrüfatların sayı 28-ə çatıb. Ümumilikdə indiyədək Böyük Qayıdış proqramı çərçivəsində 1000-dən artıq vətəndaş aktiv məşğulluq tədbirləri ilə əhatə olunub. Onlar müvafiq vakansiyalar üzrə işlə təmin olunub, özünüməşğulluq proqramına və peşə hazırlığı kurslarına cəlb ediliblər. Köç karvanları yenidən işğaldan azad olunan Füzulimizə yol aldı.

QARABAĞ VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZURDA İNKİŞAF VƏ TƏRƏQQİ DÖVRÜ

Yanvarın 18-də Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, Füzuli şəhərinə növbəti köç karvanı yola salındı. Bu mərhələdə Füzuli şəhərinə daha 30 ailə - 127 nəfər köçürüldü. Respublikanın müxtəlif ərazilərində yataqxana, sanatoriya, pioner düşərgəsi, yarımçıq tikililər və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət növbəti köç karvanı Bakı şəhərinin Qaradağ rayonundan yola salınıb. Bununla da indiyədək Füzuli şəhərində 410 ailənin (1519 nəfər) daimi məskunlaşması təmin edilib. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan Ordusunun qazandığı Zəfər nəticəsində məcburi köçkünlərin 30 ildən sonra könüllü, təhlükəsiz və ləyaqətlə doğma yurdlarına qayıtmasına imkan yaranıb. Doğma yurda qayıdan Füzuli sakinləri hər-tərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunurlar.

Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərin bərpası və Böyük Qayıdışın yüksək səviyyədə təmin edilməsi məqsədi ilə ardıcıl işlər görülür. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həmin ərazilərə səfər etməsi və bərpa-quruculuq işləri ilə şəxsən maraqlanması, istehsal müəssisələrinin, sosial obyektlərin təməlləşməsi, açılış mərasimlərində iştirak etməsi görülən işlərin sürətini artırmaqla yanaşı, keyfiyyətinin də yüksək olmasından xəbər verir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı və göstərişlərinə əsasən, abadlıq-quruculuq işləri sırasında yolların yenidən qurulması, müasir səviyyəyə çatdırılması istiqamətində çox mühüm layihələr icra olunur. Bütün bunlar Cənab Prezidentin düşünülmüş siyasətinin məntiqi nəticəsidir. İnkişaf və tərəqqi dövrünü yaşayan Azərbaycanın işğaldan azad olunan ərazilərində həyata keçirilən kompleks islahatlar, geniş quruculuq işləri və yaradılan güclü iqtisadiyyat ölkənin əsas inkişaf göstəriciləridir.

Zümrüd BAYRAMOVA

30 il işğal altında olmuş bu ərazilərin kənd təsərrüfatı, hidroelektrik enerjisi, günəş və külək enerjisi, turizm kimi sahələrdə böyük potensialı var.

Əvvəli-Səh-4

Şəhərdə xəstəxana, işğal və Zəfər muzeylərinin yerləşəcəyi Memorial Park, məktəbəqədər və tam orta təhsil müəssisələri, peşə məktəbi, həmçinin mədəniyyət və turizm obyektləri də yaradılacaq. Yəni, burada həm yaşamaq, həm işləmək üçün bütün şərait yaradılır.

“30 İL İŞĞAL ALTINDA OLMUŞ BU ƏRAZİLƏRİN KƏND TƏSƏRRÜFATI, HİDROELEKTRİK ENERJİSİ, GÜNƏŞ VƏ KÜLƏK ENERJİSİ, TURİZM KİMİ SAHƏLƏRDƏ BÖYÜK POTENSİALI VAR”

44 günlük müharibədən xalqımız qələbə ilə çıxdı. Tariximizə Qələbə yazıldı. Ölkənin ərazi bütövlüyünün bərpası dövlətimiz üçün beynəlxalq hüququn və milli-mənəvi dəyərlərin aliliyinin nümayişidir. Otuz ilə yaxın bir müddət ərzində erməni qəsbkarları tərəfindən maddi və mədəni sərvətləri

talan edilmiş ərazilərimizin yenidən həyata qaytarılması ölkənin

siyasi-iqtisadi suverenliyinin güclənməsinin mühüm dayaqlarından biridir.

Vətən müharibəsində qazandığımız Qələbə və sentyabrın 19-da həyata keçirilən uğurlu antiterror tədbirləri nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü tam bərpa olundu. Bu gün ölkəmizin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızın bərpası, inkişafıdır. "Bizim əsas dövlət xərclərimiz azad edilmiş Qarabağa və Şərqi Zəngəzura yönləndiriləcək. Birincisi, ona görə ki, biz keçmiş məcburi köçkünləri mümkün qədər tez yerləşdirməliyik. 2026-cı ilin sonunadək biz 140 min insanı yerləşdirməyi planlaşdırırıq. Bunun üçün isə biz infraquruculuq, yaşayış yerlərinin inşasına və sosial infraquruculuq böyük

vəsait yatırmalıyıq. Bununla yanaşı, 30 il işğal altında olmuş bu ərazilərin kənd təsərrüfatı, hidroelektrik enerjisi, günəş və külək enerjisi, turizm kimi sahələrdə böyük potensialı var. Bu, dövlət investisiya proqramının əsas sahəsi olacaqdır", - deyərək Prezident İlham Əliyev bildirdi.

FÜZULİLƏR XOŞBƏXT GÜNLƏRİNƏ QƏDƏM QOYUBLAR

Yola düşən əzəli sakinlər üçün bu həyatlarının gözəl gündür. Füzulidən gənc yaşında çıxan, yaxud orada heç doğulmayan insanlar üçün bu qayıdış böyük bir sevincdir və heç vaxt unudulmamaqcaq bir hissdır. Uzun illərin həsrə-

Azərbaycan uğurları ilə növbəti tarix yazacaq

5 min illik dövlətçilik tarixinə malik olan Azərbaycan ən ağır sınaqlardan, keşməkeşli yollardan keçib, lakin heç zaman əyilməyib, sınımayıb hər zaman ayaqda olub. Çətinliklərlə üzlaşdığı vaxtlar xalq daha sıx birləşməklə ümumi düşməna qarşı mübarizə aparıb. Millətimize xarici məkrli qüvvələrin planları əsasında daxilə sınaqlara da çəkilib.

Ancaq yenə də səbrlə, təmkinlə ağır-acıları aradan qaldırmağa çalışıb. Qətiyyətli mübarizə, nəhayət, özünün qalibiyyəti ilə nəticələndi 30 avqust 1991-ci ildə Azərbaycan Ali Sovetinin növbədənənar sessiyasında "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini bərpa etmək haqqında" Bəyannamə qəbul etdi. Bəyannamədə Azərbaycan Respublikasının 1918-1920-ci illərdə mövcud olmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi olduğu vurğulanırdı. Təəssüflər olsun ki, bəzi qüvvələr çətinliklə qurulan müstəqilliyi hakimiyyət uğrunda savaşa qurban verməyə çalışdılar. Ötən əsrin 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda bütün sahələrdə hərə-mərclik, özbaşınalıq, kaos hökm sürürdü. Hakimiyyətdə olan AXC-Müsavat cütlüyü mövcud vəziyyəti aradan qaldırmaqdan, haqq uğrunda səsini qaldıran xalqın səsini batırmağa çalışırdı. Hətta küçələrə çıxan insanlara atəş açmaqdan, həbs edib həbsxanalara atmaqdan çəkinmədilər. Vəziyyətin idarə olunmaz dərəcədə kritik olmasından istifadə edən Ermənistan ardıcıl olaraq Azərbaycanın torpaqlarını işğal edirdi. Artıq vəziyyət o qədər çətin və ağır həddə çatmışdır ki, ölkəmiz müstəqil dövlət kimi dünya xəritəsindən silinmək təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdı. Azərbaycanı belə çətin vəziyyətdən xilas etmək üçün yeni bir siyasi təşkilatın yaradılması mütləq tarixi zərurətə çevrilmişdi. Hər zaman olduğu kimi, bu dəfə də Azərbaycan xalqının ümid yeri Ümummilli Liderimiz, xalqımızın xilaskarı Heydər Əliyev idi. Məhz bu məqsədlə 1992-ci il oktyabr ayının 16-da 91 nəfər Azərbaycan ziyalısı yeni bir siyasi partiyanın yaradılması təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev dühasına xüsusi müraciət ünvanladı. Həmin ilin oktyabrın 24-də Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev ziyalıların müraciətinə müsbət cavab verdi. Beləliklə, 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvanda Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis konfransı keçirildi və Dahi Öndərimiz partiyanın Sədri seçildi. Tarixi çıxışlarının birində Ümummilli Lider Heydər Əliyev müstəqilliyimizin ilk illərində ölkəmizdə cərəyan edən çətin, ağır dövrü barədə demişdir: "Azərbaycan böyük təhlükə qarşısında idi. Çünki Azərbaycanın müstəqil yaşamasının əleyhinə olan həm daxiləki qüvvələr güclü idi, həm də Azərbaycan kimi böyük coğrafi-strateji əhəmiyyətə, zəngin təbii sərvətlərə malik olan ölkənin tam müstəqil olması başqa ölkələrdə

bəzi dairələri qane etmirdi. Ermənistanın Azərbaycana etdiyi təcavüz və bunun nəticəsində Azərbaycanın zəifləməsi, meğlubiyətə uğraması, ikinci tərəfdən də daxilə hakimiyyət çəkilməsi 1992-ci ilin iyun ayında hakimiyyətə gəlmiş qüvvələrin bir ildən sonra hakimiyyətdən saldı, xalq özü saldı", "Mənim həyatım da, fəaliyyətim də yalnız və yalnız Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanması, ölkəmizin bu ağır vəziyyətdən qalxmasına həsr olunacaqdır", - deyən Ümummilli Lider problemlərin həlli üçün ölkədə vətəndaş həmrəyliyi, sabitliyi son dərəcə vacib sayırdı: "Əgər respublikada ictimai-siyasi sabitlik olmasa, sağlam ictimai-siyasi mühit olmasa, heç bir sosial-iqtisadi proqramdan, yaxud problemlərin həll edilməsindən söhbət gedə bilməz".

Tarixi gün

Xalqın çağırışı ilə ikinci dəfə hakimiyyətə gələn Ulu Öndərimiz ölkəni və xalqı üzlaşdığı bəlalardan xilas edə bildi. Bu baxımdan, 1993-cü ilin 15 iyun Milli Qurtuluş Günü - Azərbaycanın inkişafında, müstəqilliyində müstəsna rol oynayan tarixi gündür. Xilaskarlıq missiyasını öz üzərinə götürən Dahi Öndər Heydər Əliyev daxili və xarici düşmənlərimizin bütün planlarını iflasa uğradaraq, 1993-cü il iyunun 9-da Bakıya gəldi və 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi və həmin gün tariximiz Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin humanist siyasəti sayəsində 1995-ci ilin may ayında əfv və amnistiya təsisatları bərpa edildi. Buna paralel olaraq insan hüquqlarına riayət olunması üzərində parlament nəzarətini təşkil etmək üçün insan hüquqları müvəkkili institutu yaradıldı. Bütün bunlar isə ölkəmizdə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmini və gücləndirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli faktorlardan biri idi. Ulu öndər Heydər Əliyev 22 fevral 1998-ci il tarixli xüsusi Fərman imzalayaraq Konstitusiyada öz əksini tapmış insan hüquqlarının həyata keçirilməsinin asanlaşdırılmasını hüquq əsasında təsbit etmiş oldu. Bununla yanaşı, 1993-cü ildən Ulu öndərin şəxsi təşəbbüsü ilə icrasına moratorium qoyulmuş ölüm hökmü 10 fevral 1998-ci il tarixli Qanunla tamamilə ləğv olundu. Beləliklə, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının əhatə dairəsi genişləndirildi. Bu isə demokratikləşmə prosesini olduqca sürətləndirdi.

Adını tarixə qızıl hərflə yazan lider

2003-cü ildən Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu davam etdirən, onun ən dəyərli, siyasi varisi olan İlham Əliyevin təmsalında bir daha onun dahiliyyənin şahidi olduq. Azərbaycan xalqı həmişə o irsdən faydalanacaq. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2023-cü ilin "Heydər Əliyev -100" illiyinin keçirilməsi barədə qərar bir daha dahi şəxsiyyətin fəaliyyətini ayrı-ayrı istiqamətlərinin dərinəndən araşdırılmasına, zəngin irsinin əhatəli təbliğinə geniş imkanlar yaradacaq. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin fəaliyyəti, Azərbaycan xalqının milli sərvəti, xəzinəsidir, bundan sonra da neçə-neçə nəsillər bu məktəbdən bəhrələnərək Azərbaycanın davamlı inkişafına öz töhfəsini verəcəkdir. Ulu Öndərimizin istər Azərbaycanda hakimiyyətinin birinci dövrü, istərsə də müstəqilliyimizin bərpasından sonrakı dövrü ayrılıqda tədqiqat mövzusu. Xoşbəxt xalq ki, bu gün Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasəti, Onun ən layiqli siyasi varisi, Yenilməz Sərkərdə, Müdrik Lider İlham Əliyev davam etdirir. Məhz Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən müdrik siyasəti nəticəsində qarşıya qoyulan bütün məqsədlərə nail olunub. Təbii ki, Prezident İlham Əliyevin gördüyü işlərin zirvəsində ərazi bütövlüyümüzü bərpa etməklə Ata vəsiyyətini yerinə yetirməsi dayanır. 2003-cü il prezident seçkiləri ərəfəsində Ümummilli Lider Heydər Əliyev xalqa müraciətində axıra çatdırıb bilmədiyi işlərin Cənab İlham Əliyevin xalqın dəstəyi ilə həyata keçirəcəyinə böyük inamını ifadə etmişdir: "Üzümü Sizə - həmvətənlərimə tutaraq, qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin I müavini İlham Əliyevi dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz ətrafında sıx birləşdirərək Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavanlığı yolun-

da çox işlər görəcəklər. İnanıram ki, mənim axıra çatdırıb bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdırıb biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasətinin uğurlu davam etdirildiyini və bunun əsasında güclü və qüdrətli Azərbaycan dövləti yaradıldığını bildirmişdir: "Mən çox şadam və çox böyük qürur hissi keçirirəm ki, biz - Heydər Əliyevin davamçıları ölkəmizi onun istədiyi kimi idarə edirik. Biz ölkəmizi idarə edərkən ilk növbədə onun kimi, Heydər Əliyev kimi öz siyasətini xalqın inamına arxalanaraq, xalqın iradəsi ilə aparırıq. Bu, hər bir ölkənin uğurlu inkişafı üçün başlıca şərtidir. Bütün başqa amillərlə bərabər, ən başlıca şərt xalqın iqtidar arasında olan birlikdir, aparılan siyasətə xalq tərəfindən olan dəstək və bütün cəmiyyətin ümumi bir ideya ətrafında, milli ideya ətrafında birləşməsi və vətəndaş həmrəyliyi. Bu ideyanı - azərbaycançılıq fəlsəfəsi, azərbaycançılıq ideologiyasını da Heydər Əliyev bizə əmanət edib. Bu, bizim dövlətimizin əsas ideoloji sütunudur. Biz bu möhkəm zəmin üzərində müasir dövlət qururuq. O dövlət ki, artıq dünyada özünəlayiq yerini tuta bildi, o dövlət ki, öz hesabına yaşayır, müstəqil həyat sürür və dövlət müstəqilliyini hər şeydən üstün tutur".

Yenilməz Sərkərdə, Prezident İlham Əliyev torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi üçün bütün zəruri addımların atılmasına nail oldu, Azərbaycanın iqtisadi imkanları daha da genişləndirdi. Nəhayət, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli ordumuzun gücü, qüdrəti, xalqımızın birliyi sayəsində 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan 44 günlük Vətən Müharibəsi ilə Azərbaycan dövləti öz suverenliyini, müstəqilliyini bərpa etməyə nail oldu. Torpaqlarımızın azad edilməsi ilə Azərbaycanın qarşısında yeni imkanlar yarandı. Buna görə Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasətinə və bu siyasəti möhtəşəm şəkildə davam etdirən Prezident İlham Əliyevə minnətdarıq. Qürur hissi ilə deyə bilərik ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqilliyimizin, Prezident İlham Əliyev isə torpa-

qlarımızın xilaskarı kimi adlarını tarixə qızıl hərflərlə yazdılar.

Dahi Öndərin vəsiyyətini böyük fəxarət və qürurla yerinə yetirən lider

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin xalq, dövlət maraqlarına əsaslanan xeyirli, gərəqli fəaliyyətinin əsas meğzini 44 günlük Vətən müharibəsi ilə 30 il işğal altında olmuş torpaqlarımızın düşməni əsətindən azad edilməsi və bununla da Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ata vəsiyyətini yerinə yetirməsidir. 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış qələbə Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılan tarixi səhifə oldu. 2020-ci ildə Müzəffər Ordumuz Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ərazi bütövlüyünü bərpa etdi, müqəddəs Qarabağımız işğaldan azad olundu. 2023-cü ilin aprelin 23-də isə Xankəndi-Laçın yolunun başlanğıcında, Həkeri çayının üzərində sərhəd-keçid məntəqəsi quruldu. Bununla da suverenliyimiz təmin olundu. Ölkə Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Qarabağın incisi olan Şuşanın işğaldan azad olunması müjdəsini Azərbaycan xalqına çatdırarkən demişdir: "Mən bu gün, eyni zamanda, Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, Onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şadıddır bu gün! Gözün aydın olsun, Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun, dünya azərbaycanlıları!". Bu fikirləri ilə Prezident İlham Əliyev bir daha Ulu Öndərimizin siyasətini inamla və qətiyyətlə davam etdirdiyini və Dahi Öndərin "torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi" vəsiyyətini böyük fəxarət və qürurla yerinə yetirdiyini göstərir.

Söz yox ki, Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev Azərbaycanın özüdür, Azərbaycan deyəndə Heydər Əliyev, Heydər Əliyev deyəndə Azərbaycan yada düşür. Haqlı olaraq Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Azərbaycan durduqca mən var olacam. Azərbaycan əbədiyyən var olacaq və həmişə Azərbaycan xalqının yaddaşında Heydər Əliyev yaşayacaq".

İLHAM ƏLİYEV

İndi erməni cəmiyyəti qonşu ölkələrlə sərhədlərinin açılması məsələsi ilə bağlı tərəddüd içərisindədir. Sərhədlərin açılacağını və bunun nə dərəcədə səmərəli olub-olmayacağını təsəvvürə belə gətirə bilməyən ermənilər qorxu hissi də keçirirlər. Hətta Türkiyənin timsalında qonşu ölkələrlə iqtisadi əlaqələrin yaranması fonunda belə bunun Ermənistanı faydasız olmayacağı barədə düşünüən ermənilər az deyil. Görünür, qorxu kompleksi var və hər halda, erməni cəmiyyətində bu qorxu əbəs yerə deyil.

Bir çox erməni ekspertlər elə hesab edirlər ki, Türkiyənin Azərbaycanla qaradaşlıq münasibətlərini və əməkdaşlıqlarını, yaxınlıqlarını nəzərə alaraq, 80 milyonluq Türkiyə bazarı da, qonşu ölkələrlə sərhədlərin açılışı da Ermənistan üçün təhlükəyə çevriləcək. Onlar hətta bunu açıq şəkildə bəyan edirlər. Bir çoxları bildirlər ki, Ermənistanın mövcud zəif vəziyyətini nəzərə almadan, iqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyan təhlükəsizlik təhdidlərinə məhəl qoymamağa davam edir. Onların fikrincə, iqtisadiyyat nazirinin Türkiyə bazarını, qonşu ölkələrlə sərhədlərin açılışını Ermənistan üçün bir təhdid deyil, fürsət olduğunu düşünməsi və bunu bəyan etməsi tamamilə yanlışlıqdır. Ola bilsin ki, ermənilər nəyi isə nəzərdə tutaraq belə təlaş içərisindədirlər və hər halda, nədənsə qorxur, ən azından ehtiyat edirlər. Niyə ermənilər qorxu içərisindədirlər? İqtisadi əlaqələrə, qonşu ölkələrin bazarına çıxış imkanlarına görə niyə qorxuya düşüblər? Bəlkə, iqtisadi müstəvidə də, bazar münasibətlərində də özlərinə inanmırlar? Məsələ burasındadır ki, indi Ermənistan məxsus mətbuat səhifələrində həmin o iqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyanın ünvanına kifayət qədər suallar ünvanlanır. Amma həmin suallara cavab verilsəydi, hər halda, bizim üçün də maraqlı olan sualların cavabı tapılırdı.

İqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyanın ünvanına erməni cəmiyyətinin, ələlxüsus da Ermənistanın mətbuat səhifələrinin ünvanladığı suallar içərisində ən çox səsləndirilən iqtisadi hesablamalarla bağlıdır. Ermənistanın iqtisadiyyat nazirinə sual edilir ki, yollar açıldıqdan sonra erməni məhsullarının məsələn, Türkiyədə nə qədər rəqabətə davamlı olacağı ilə bağlı iqtisadi hesablamalar varmı? Bu sualı Ermənistan məxsus 168.am saytı ünvanlayıb, amma iqtisadiyyat nazirindən hələ də cavab ala bilməyib. Sözügedən saytın yazılı sorğusunda həmçinin sual olunur ki, iqtisadi təhlükəsizliyə təhdidlərlə mübarizə aparmaq üçün həmin ölkənin, Ermənistanın İqtisadiyyat Nazirliyinin hesablamaları varmı? Göründüyü kimi, erməni cəmiyyəti yenə də, münasibətlər fonunda da qorxu içərisindədir. Nədir axı bu qorxu və həmin qorxunun səbəbi nədən qaynaqlanır?

Gözləndiyi kimi, suallara cavab olaraq, Ermənistanın İqtisadiyyat Nazirliyi heç bir iqtisadi

sadi hesablama təqdim etməyib. Ermənistan məhsullarının Türkiyədə, eləcə də hansısa bir ölkədə nə qədər rəqabətə davamlı olacağını təsəvvür etmək üçün erməni cəmiyyətinə bir kəlmə söz belə deyilməyib. Ən azından, yollar açıldıqdan sonra Ermənistan məhsullarının taleyinin necə olacağını proqnozlaşdırmaq üçün mətbuat səhifələrinə birçün də cavab verilməyib. Hansısa hesablamanın

də soruşulub. Hətta qeyd olunduğu kimi, sual olunub ki, əgər müqavilələr varsa, həmin müqavilələr hansı sektorlar və hansı sahələr üzrə bağlanılıb? Amma, bu barədə də cavab alınmayıb və tərəddüd də, qorxu da buna görə artmaqdadır.

Çoxdandır ermənilər açıq şəkildə deyirlər ki, hazırda Ermənistanı investisiya qoyacaq potensial investorlar qətiyyətlə yoxdur. Onlar hətta çəkinmədən bildirlər ki, yollar açıldıqdan sonra investorların investisiya qoymağa hazır olacağına dair ancaq vədlər ola bilər. Qeyd olunur ki, İqtisadiyyat Nazirliyi investorun

ölkələri ilə iqtisadi əməkdaşlıq etməyə, əlaqələri, münasibətləri genişləndirməyə çan atır və bu da başadüşüldür. Ona görə başadüşüldür ki, əlaqələrin, münasibətlərin genişləndirilməsi hər zaman olduqca əhəmiyyətli hesab olunub. Çünki münasibətlərin və əlaqələrin genişlənməsi dövlətlər üçün dividend, gəlirlərin artması, imkanların genişlənməsi deməkdir. Amma nədənsə ermənilər bu məsələdə də qorxuya düşüblər və bu qorxu kompleksi də təsadüfi ola bilməz.

Uzun müddətdir bölgədə marginallaşmış, küncə qısılmış vəziyyətdə qalan, özünün işğalçı-

sadi əlaqələrin bərası dedikdə, anlaşılmazlıq nöqtəyi-nəzərdən də qorxu keçirirlər. Zərb məsələdə deyildiyi kimi, "ilan vuran ala çatıdan da qorxar" və indi öz ölkələrinin hakimiyyətindən də, həmin hakimiyyətdə təmsil olunan iqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyanın onlara daha bir təhlükə yardacağından da qorxan hayların qorxu kompleksləri anlaşılındır.

Anlaşılan həm də odur ki, Ermənistanın təklif edəcəyi heç nə yoxdur və hansı iqtisadi əlaqələrdən danışılacağı da bu mənada ermənilər üçün müəmmal görünür. Münasibətlər də yaradacağı, iqtisadi əlaqələr də quracağı təqdirdə, rəsmi İrəvanın hansı məhsulu təqdim edəcəyi haqları hamıdan çox düşündürür. Bu ölkədə təbii ehtiyatlar, faydalı qazıntılardan danışmağa dəyməz. Heç bir ölkə üçün maraqlı olacaq təbii sərvətlər Ermənistan tərəfindən ixrac olunmur. Dünyanın enerji təhlükəsizliyi ilə qarşı-qarşıya qaldığı bir zamanda Ermənistanı bəzən Metsamor Atom Elektrik Stansiyası belə qəzalı vəziyyətdədir və elektrik enerjisi ilə bağlı ölkənin öz tələbatını artıq ödəyə bilmir. Əksinə, dünya dövlətləri rəsmi İrəvana həmin stansiyanın qəzalı vəziyyəti, təhlükəliliyi barədə dəfələrlə xəbərdarlıq da edib və gözləntilər heç də qənaətbəxş deyil. Deməli, elektrik enerjisi ixracından da söhbət gedə bilməz. Bəs onda nədir Ermənistanın təklif etdiyi və ermənilərin qorxduğu bazarlara nə ilə çıxıb bu ölkə?

Ermənistanı istehsal barədə də danışmaq mümkün deyil. Uzun illərdir bu ölkədə istehsaldan söhbət belə gedə bilməz. Bəlkə də xırda istehsal sahələri ola bilər, amma bir ölkə üçün buna ümid etmək, bununla hansısa bazarlara çıxmaq şansı qazanıldığını düşünmək olmaz. Elə məhz haylar özləri də bunu düşünə bilmirlər və buna görə də qorxurlar. Türkiyə kimi böyük bir ölkənin timsalında hansısa ölkələrin bazarlarına çıxarılaçaq məhsullarının olmadığına görə qorxurlar və bilirlər ki, qon-darma da olsa, müstəqillik əldə etdikdən sonra həmin ölkədə heç bir istehsal sahəsi inkişaf etməyib. Əksinə, görürlər, eləcə də bilirlər ki, istənilən sahədə istehsal Ermənistanı yox dərəcəsinə düşür və buna görə də haylar, qonşu ölkələrlə sərhədlərin açılışının Ermənistan üçün təhlükəyə çevriləcəyi qənaətindədirlər. Ermənistanın mövcud zəif vəziyyətini nəzərə almadan, iqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyanın əlaqələrdən danışmasını təhlükəsizlik baxımından təhdid hesab edirlər. Məhz iqtisadi hesablamalar dedikdə də, rəqabətə davamlı dedikdə də bunu nəzərdə tuturlar ki, Ermənistan digər əlaqələrdə olduğu kimi, iqtisadi əlaqələr zamanı da özünü doğrultmayacaq və bu özü də həmin qorxu kompleksi üçün yetərlidir. Amma istənilən halda haylar başa düşməlidirlər ki, bu zamana qədərki yanlış siyasəti, işğalçılığı, təcavüzkarlığı, terrorçuluğu bir kənara qoyub, mifləri, uydurmaları uzaq tubub, normal qonşuluq münasibətlərinə, istənilən sahədə məqsədyönlü fəaliyyətə, iqtisadi əlaqələrə üstünlük verilməzsə, onlar üçün daha qorxu o zaman ola bilər və bu qorxu onların sonuncu qorxularına çevrilər, çünki məhv səbəb olar.

İnam Hacıyev

Ermənistanı sərhədlərin açılışı ilə bağlı QORXU KOMPLEKSİ

olub-olmadığı barədə də açıqlama da olsa verilmir. Məhz elə bu səbəbdən də erməni cəmiyyəti nəinki tərəddüd, hətta qorxu içərisindədir. Üstəlik, ermənilər öz içlərindən olan yalançıları, yalançı vəd verənlərdən o qədər uydurma, mif eşidiblər ki, iqtisadi münasibətlər barədə deyilənlərə belə ya inanmırlar, ya da bunun acısını çəkə bilmədiklərini düşünürlər. Başa da düşə bilmirlər ki, söhbət hansı münasibətlərdən və hansı əlaqələrdən gedir.

Bəzi ermənilər elə hesab edirlər ki, Ermənistanın Türkiyə və digər qonşu ölkələrdə sərhədinin açılmasından sonra həmin ölkələr tərəfindən Ermənistanı bir investisiya qoyuluşu ola bilməz və bu, heç gözlənilmir də. Bunu da onunla izah edirlər ki, ortada müqavilələr yoxdur və danışılanlar yalnız ölkələrinin hakimiyyət komandasının vədidir. Məsələn, sual olunur ki, yollar açıldıqdan sonra Ermənistan Respublikasına investisiya qoymağa hazır olan potensial investorlarla hansısa müqavilələr varmı? Açıq şəkildə erməni mediasında bildirilir ki, İqtisadiyyat Nazirliyindən bu barədə

adı açıqlamayıb və investisiya qoyulması üçün maraqlı sahələr də göstərməyib. Artıq erməni mediasında dəfələrlə qeyd olunub ki, məsələn, Türkiyədən kənd təsərrüfatı, tekstil və digər məhsulların ixracına subsidiya verilməsi kontekstində Ermənistan Respublikasında yerli istehsalın azaldılması təhlükələrinin nəzərə alınb-alınmaması ilə də maraqlanılıb. Guya cavab olaraq da bildirilib ki, hökumət Ermənistan məhsullarının rəqabət qabiliyyətini təmin etmək üçün emal sənayesi və bir sıra digər sənaye şirkətlərinə geniş spektrli dövlət dəstəyi alətləri də təqdim edir. Əlbəttə ki, həmin cavab məntiqi olaraq sual doğurur ki, əgər hakimiyyət geniş alətlər təqdim edirsə, niyə Ermənistanın sənayesi və kənd təsərrüfatı fəlakətli vəziyyətdədir? O zaman sual yaranır ki, fəlakət nə qədər davam edəcək və sərhədlər açıldıqdan sonra vəziyyət necə olacaq?

Əslində, əlaqələrin yaranmasında, iqtisadi münasibətlərin genişlənməsində qorxulu heç nə olmamalıdır. Hər bir ölkə nəinki qonşu dövlətlərlə, eləcə də dünya

liq siyasəti fonunda bir sıra regional və beynəlxalq layihələrdən məhrum olan Ermənistan qonşu ölkələrlə iqtisadi əlaqələrdən də məhrum olub və bəlkə də erməni cəmiyyəti həmin əlaqələrin nə demək olduğunu da fərqi-də deyil deyə qorxuya düşüb. Qısa şəkildə desək, iqtisadi əlaqələrin mahiyyəti barədə təsəvvür belə formalaşmadığı üçün ermənilərin bir çoxları təlaş içərisindədirlər. Bəlkə də onlar başa düşə bilmirlər ki, iqtisadi əlaqələr, qonşularla sərhədlərin açılması, əməkdaşlıq edilməsi, münasibətlərin normalaşdırılması fonunda investisiya da qoyula bilər, üstəlik bir sıra layihələrdə iştirak etməklə əlavə gəlir də formalaşar. İşğalçılıqdan, təcavüzdən, başqalarına məxsus olanı mənimsəməkdən başqa heç bir siyasətin şahidi olmayan, münasibətləri körləyəcək təbliğatdan başqa heç nə ilə qarşılaşmayan ermənilərin qorxu kompleksini başa düşmək çətin deyil. Bu zamana qədər aparılan işğalçılıq siyasətinin də, təcavüzə bağlı təbliğatın da acısını yaşayanlar, indi yolların açılması, münasibətlərin, ələlxüsus da iqtisadi

Bu gün Bakıda Qanlı Yanvar faciəsindən 34 il keçməsinə baxmayaraq, onun ağrı-acıları bu gün də qəlbimizi göynədir, qırmızı qərənfillərə bürünmüş şəhid cənazələrini çiyinlərində aparan insan seli, izdiham hər zaman gözümüzün önündədir.

Bəli, xalqımızın qan yaddaşına yazılan 20 Yanvar faciəsi zaman etibarilə bizdən uzaqlaşsa da, sanki dünən baş verib. O gecə Bakı qan içində boğuldu. Azərbaycan 73 il əvvəl olduğu kimi, yenə faciəyə düşür edildiyi - Xalqımızın haqq səsinə boğmaq istəyən o zamankı Kreml rəhbərləri 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-ə keçən gecə - o qanlı şənbə gecəsi imperiya silahlarından əliyalın, silahsız millətimizin üzərinə güllə yağmurunu yağdıraraq Bakıda Qanlı Yanvar qırğını törətdi. Əksəriyyəti ermənilərdən ibarət olan Sovet ordusunun törətdiyi qətl və cinayətlər yanvarın 20-dən sonra da davam etdi. Müdrik bir məsəl var: "Tarixini bilməyənlər onu yenidən yaşamağa məhkumdurlar".

Həmin müdhiş yanvar gecəsindən bizi tam 34 il ayırır. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, saat 23.30 radələrində keçmiş Sovet İttifaqının müxtəlif təyinatlı qoşun hissələri fəvqəladə vəziyyət elan etmədən qəflətən Bakı şəhərinə yeridilərək, küçə və meydanlarda toplaşan dinc əhaliyə amansızcasına divan tutmağa başladı. Nəticədə yüzlərlə dinc və əliyalın insan qətlə yetirildi, yaralandı və itkin düşdü. Fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi haqqında məlumat əhaliyə elan olunanadək hərbiçilər gecə ərzində Bakıda 82 nəfəri amansızcasına qətlə yetirdi, 20 nəfəri ölümcül yaralandı. Fəvqəladə vəziyyət elan edildikdən sonra isə - yanvarın 20-də və sonrakı günlər şəhərdə daha 21 nəfər qətlə yetirildi. Fəvqəladə vəziyyət tətbiq olunmayan rayonlarda belə həmin günlərdə - yanvarın 25-də Neftçalada və yanvarın 26-da Lənkəranda 8 nəfər dinc sakin qətlə yetirilmişdir. Keçmiş İttifaqın rəhbəri, bu qırğınların törədicisi Mixail Qorbaçovun ən yaxın məsləhətçilərindən biri olan akademik A.Aqanbekyanın hələ 1987-ci ilin noyabrın ortalarında Fransanın erməni institutu assosiasiyasının üzvləri ilə görüşərək guya Qarabağın qədim erməni torpağı olduğunu iddia etməsi qanlı faciələrə başlamaq üçün bir siqnal idi. Qorbaçova yaxın olan Brutens, Şahnazarov, Sitaryan, Xaçaturov və digər qatı şovinist erməni emissarlarının Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq üçün sonadək mübarizə aparaqları xarici dövlətlərə və oradakı keşfiyyət orqanlarına yaxşı məlum idi. Qorbaçov özü də artıq ermənilərin diriy çubuğu ilə

Azərbaycanın müstəqillik yolunun ilk zirvəsi

20 Yanvar faciəsi - tariximizin şərəf və qəhrəmanlıq tarixi

durub-oturmaqla ölkəni "idare edirdi."

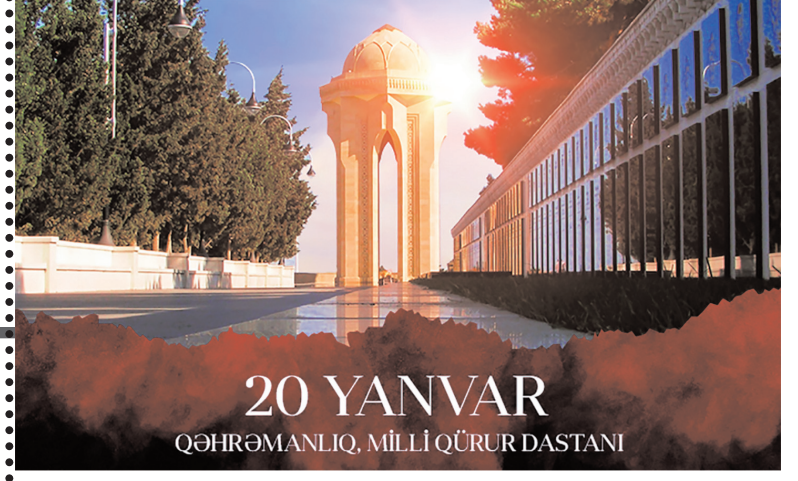
1990-CI İL YANVARIN 21-DE ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN BU HADİSƏDƏ ƏLİ OLANLARIN ƏLEYHİNƏ KƏSKİN BƏYANATI MİLLİ AZADLIQ HƏRƏKATININ BAŞLANMASINA CİDDİ TƏKAN OLDU

20 Yanvarda qanla boğulmuş və qismən əzilmiş xalq hərəkatının yenidən dirçəlişi və milli azadlıq mübarizəsi mərhələsinə keçməsi o zaman Mixail Qorbaçov və ermənipərəst ətrafının səyi ilə SSRİ rəhbərliyindən istefaya göndərilən və xüsusi təzyiqlə Moskva da yaşayan Heydər Əliyevin bu prosesə fəal qoşulmasından sonra xüsusi vüsət aldı. Onun 1990-cı il yanvarın 21-də Moskvada Azərbaycanın Daimi Nümayəndəliyinə gələrək, bu hadisədə əli olanların əleyhinə kəskin bəyanat səsləndirməsi, kütləvi qırğının səbəbkarı kimi SSRİ və Azərbaycanın yerli rəhbərlərini qətiyyətlə ittiham etməsi xalq hərəkatına yeni nəfəs və istiqamət verdi. Bu aksiyaların ardınca, Heydər Əliyevin heç bir hədə-qorxu və təxribatlardan qorxmayaaraq, 1990-cı il iyulun 20-də Vətəne qayıtması Azərbaycanda müstəqillik uğrunda xalq hərəkatının, başqa sözlə, sistemli milli azadlıq hərəkatının başlanmasına ciddi təkan oldu. Əlbəttə, o zaman Azərbaycana rəhbərlik edənlər - Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Ə.Vəzirov, ikinci katib V.Polyaniçko və digərləri, dövrün siyasi müxalifəti sayılan və proseslərdə birbaşa iştirak edən AXC İdarə Heyəti 20 Yanvar faciəsində bu və ya digər formada siyasi və mənəvi məsuliyyət daşıyırdılar, ancaq bu qanlı əməliyyat birbaşa Kreml, Qorbaçov və onun xaricdən qışqırılan erməni əlaltıları tərəfindən planlaşdırılmış, imperiya mərkəzinin göndərdiyi emissarlar tərəfindən zəmin hazırlanmış və SSRİ müdafiə və daxili işlər nazirləri Yazov və Bakatının komandanlıqları altında həyata keçirilmişdi. İstər ittifaq, istər respublika rəhbərliyinin, istərsə də AXC İdarə Heyətinin 20 Yanvar faciəsindəki əsas məsuliyyəti və günahı isə bu qətləmin qarşısını almamaları, buna ciddi səy göstərməmələri, siyasi müdriklik nümayiş etdirə bilməmələri, hadisədən əvvəl və hadisə zamanı xalq meydanlarında başsız qoyub qaçmaları, həlledici məqamda xalqın içində olmamaları, silahsız və günahsız insanları dişinə qədər silahlanmış və aqressiv təlimat almış ordu hissələri ilə üz-üzə qoymalarında idi. O zaman Azərbaycana rəhbərlik edən Əbdülrəhman Vəzirovun qətlam-

dan bir neçə saat əvvəl xüsusi təyyarə ilə Moskvaya qaçmasını, Xalq Cəbhəsi rəhbərlərindən isə o gecə kimsənin küçədə, xalqın yanında olmamasını xalqımız haqlı olaraq dərhal qınadı. Xalq azadlıq, müstəqillik, böyük ideallar, millimənəvi dəyərlər uğrunda mübarizəyə səsləyən "liderlər" həlledici məqamda onun yanında olmadılar, yalnız səhər açıldıqdan və ara sakitləşdikdən sonra ortaya çıxaraq, imperiyaya "lənətləməyə" başladılar. Azərbaycan rəhbərliyi və Xalq Cəbhəsi həmin günlər və sonrakı dövrdə bu hadisəni yaddan çıxarıb hakimiyyət uğrunda mübarizəyə girişdilər. 20 Yanvardan sonra şəhidlərin meyitləri üzərindən addımlayaraq hakimiyyətə gələn və bu faciəni unutmamağa çalışan Ayaz Mütəllibov komandası da, ondan sonra iqtidara gələn AXC komissarları da bu hadisəyə hüquqi-siyasi qiymət verməyə həvəs göstərmədilər. Çünki bunda maraqlı deyildilər. Birincilər bu cinayətdə bilavasitə iştirak etdikləri, ikincilər isə bu faciəyə görə mənəvi-siyasi məsuliyyət daşıdıqları üçün bunu etmədilər.

20 YANVAR HADİSƏLƏRİNƏ DÜZGÜN VƏ OBYEKTİV HÜQUQİ-SİYASİ QIYMƏT VERİLMƏSİ DƏ MƏHZ ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN XİDMƏTİDİR

20 Yanvar hadisələrinə düzgün və obyektiv hüquqi-siyasi qiymət verilməsi də məhz ulu öndər Heydər Əliyevin xidmətidir. Hələ hadisənin ertəsi günü həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələn ümummilli lider Heydər Əliyev qanlı faciənin təşkilatçıları dünyaya ictimaiyyəti qarşısında qəzəblə qınadı, ifşaedici və cəsarətli bəyanatla çıxış etdi. Bunun ardınca 1990-cı ildə o, öz doğma Vətəninə - Azərbaycana qayıtdı. Ayaz Mütəllibov hökuməti ona Bakıda yaşamaq imkanı vermədiyi üçün 1990-cı il iyulun 22-də, yeni Moskvadan qayıdıqdan iki gün sonra paytaxtı tərk edərək doğulduğu Naxçıvana üz tutmağa məcbur oldu. Az sonra - 1990-cı ilin avqust ayında qədirbilən Naxçıvan əhalisinin kütləvi dəstəyi ilə Heydər Əliyev həm Azərbaycan SSR Ali Sovetinə, həm də Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının Ali Sovetinə deputat seçildi. Naxçıvan MSSR Ali Sovetinin 1990-cı il noyabrın 17-də keçirilən birinci sessiyasına deputatlar sədrliyi Heydər Əliyevə həvalə etdilər. İclasda onun təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adından "sovet" və "sosialist" sözləri çıxarıldı. Naxçıvan MSSR Ali Sovetinin adı dəyişdirilərək Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi adlandırıldı. Ali

Məclisin birinci sessiyasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli, ay-ulduzlu bayrağının Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı kimi qəbul edilməsi haqqında qərar qəbul olundu və Azərbaycanın ali hakimiyyət orqanı qarşısında məsələ qaldırıldı ki, Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri haqqında analoji qərarlar qəbul etsin. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qəbul edilən bu tarixi qərarlar və müstəqillik istiqamətində həyata keçirilən sonrakı proseslər, o cümlədən 1991-ci il sentyabrın 3-də onun Naxçıvan Ali Məclisinin sədri seçilməsi belə deməyə əsas verir ki, həmin dövrdə Heydər Əliyevin Naxçıvana gəlişi ilə milli azadlıq hərəkatının mərkəzi Bakıdan Naxçıvana keçdi və bu hərəkatın lideri məhz Heydər Əliyev oldu. Heydər Əliyevin deputat kimi ardıcıl nümayiş etdirdiyi əsl mübariz vətəndaşlıq mövqeyi, Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda ölkə parlamentinin tribunasından etdiyi qətiyyətli çıxışlar, ümummilli problemlərin həllinə xidmət edən səmərəli təklifləri onu tezliklə milli azadlıq hərəkatının gerçək liderinə çevirdi.

Daha sonra ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 20 Yanvar faciəsinə ilk siyasi qiymətini verdi. Naxçıvan MR Ali Məclisi 21 noyabr 1990-cı il tarixli qərarı qəbul etdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan SSR Ali Sovetinin 7 mart 1991-ci il tarixli sessiyasındakı çıxışı zamanı bəyan etdi ki, İttifaq dövləti 1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycan xal-

qına qarşı hərbi təcavüz etmişdir. Əhalinin bütün təbəqələri, xüsusilə də mütərəqqi dünyagörüşlü ziyalılar, hətta ciddi təqibə məruz qalmış AXC fəalları Heydər Əliyevin ətrafında cəm oldular. Oktyabrın 18-də müstəqillik haqqında Konstitusiyaya Aktın qəbul edilməsinə və müstəqillik məsələsinə dair yeni referendumun təyin edilməsinə nail oldu. Elə bunun nəticəsi kimi, Azərbaycan Kommunist Partiyasının o vaxtkı rəhbərliyi 1991-ci il martın 17-də respublikada SSRİ-nin saxlanması ilə bağlı saxta referendum təşkil edərək, guya əhalinin 75 faizinin müstəqilliyi əleyhinə səs verdiyini elan etmişdi. O zaman yalnız Heydər Əliyev başda olmaqla Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi bu saxta və antimilli referendumun Naxçıvan Muxtar Respublikasında keçirilməsindən imtina etmiş və qarşısını almışdı. Heydər Əliyev SSRİ-nin saxlanması ilə bağlı yeni ittifaq müqaviləsinə də hamıdan qabaq - 1991-ci il martın 7-də Azərbaycan Ali Sovetinin sessiyasındakı çıxışında ciddi etiraz etmiş və Mütəllibov hakimiyyətinin Azərbaycanı yeni ittifaqın tərkibinə daxil etməsinin, bunun üçün respublikada xüsusi referendum keçirilməsinin qəti əleyhinə olduğunu birmənalı şəkildə bəyan etmişdi.

Bəli, bu gün xalqımız 20 yanvar şəhidlərinin xatirəsini ehtiramla yad edir, onların ruhuna dualar oxunur. Nə qədər ki, Azərbaycan var, şəhidlərimizin xatirəsi də əbədi yaşayacaqdır! Allah bütün Şəhidlərə rəhmət etsin.

RƏFİQƏ KAMALQIZI

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova bu yaxınlarda ermənilərin Qarabağda "etnik təmizləmə" ilə bağlı nağıllarına sərt yanaşdı. Bu mənada Moskva, təbii ki, Qərbdən fərqli olaraq, hər şeyə daha ayıq baxır.

Belə ki, M.Zaxarova brifinqdə erməni tərəfindən dilini qaşımamağı, "etnik təmizləmə"nin konkret sübutlarını təqdim etməyi xahiş edib. "Əgər bu cür "etnik təmizləmə"nin baş verdiyini göstərən hər hansı sənəd və ya bəyanat varsa, bu sənədin linkini bizə təqdim edin",- Zaxarova qeyd edib. Bu da təbii ki, erməni tərəfini çox

Renat Savin: "Zaxarovanın sərt açıqlaması İrəvan üçün pis əlamətdir"

məyus etdi.

Rusiyalı politoloq Renat Savinin Caliber-ə bildirdiyinə görə, Rusiya XİN-in nümayəndəsi Mariya Zaxarovanın bəyanatında erməni silahlı qüvvələrinin bu məsələyə aydınlıq gətirməsinə kömək edəcək bir sıra məqamlar var. tərəf beynəlxalq orqanlara müraciətlərini təhrif etməkdə davam edir. Politoloqun şərhini oxucularımızla təqdim edirik.

"Etnik təmizləmə" məsələsi ilə bağlı yüksək beynəlxalq orqanlara, BMT strukturlarına qədər şikayətlərinə arxalanaraq, İrəvan bir sıra mühüm halları nəzərə almır. Məhz Ermənistanın özü Azərbaycan ərazilərinin işğalçısı kimi çıxış edib və bu işğal 30 il bundan əvvəl həyata keçirilib və bütün 30 il ərzində Bakı ilə İrəvan arasında bu mövzuda danışıqlar aparılıb. İndi isə İrəvan hansısa guya "etnik təmizləmə" elan etməyə, bununla bağlı hansısa ədalət tələb etməyə və heç bir sübut təqdim etməyə başlayanda bu, yalan və ikitərəfli görünür",- rusiyalı politoloq qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, 2020-ci ildən baş-

layaraq Rusiya Qarabağda sülhməramlı kimi çıxış edəndə Ermənistan özünü qərribə və yaralı kimi aparıb və elə göstərib ki, guya Azərbaycan ərazisinin bu hissəsində yaşayan "mülki erməni əhalisini" müdafiə etmək məcburiyyətində qalıb. Amma reallıqda R.Savinin fikrincə, bunlar "mülki əhalinin özü deyil, silahlı separatçı dəstələrdir".

"Bunlar xatırladığımız kimi, tez-tez Qarabağda izdihamlı şəkildə Rusiya sülhməramlılarına hücum edir, atışmalar, terror aktları törədir, Azərbaycan tərəfini cavab tədbirləri görməyə məcbur edirdi. Deməli, Rusiya Ermənistanın əlinə oynamaq və onun tərribatçı siyasətinin müdafiəçisi kimi çıxış etmək istəməyib. Baxmayaraq ki, İrəvan indi də Moskva ilə münasibətlərini son həddə qədər gərginləşdirib. Sual oluna bilər ki, indi Rusiyaya belə başağrısı niyə lazımdır? Beləliklə, Zaxarovanın saxta "etnik təmizləmə" məsələsi ilə bağlı reaksiyası Ermənistanın bu oyununda Rusiyanın iştirak etmək istəmədiyinin bariz nümayişidir",- rusiyalı politoloq vurğulayıb. Onun fikrincə, Zaxarovanın sərt

bəyanatı İrəvan üçün pis əlamətdir. O deyir ki, sabah Moskva başqa erməni miflərinin ifşaçısı kimi çıxış edə bilər. Belə miflərdən çox var.

"Bu mənada, mən ermənilərin yerində olsaydım, çox ciddi düşünürdüm - belə açıq-aşkar əlamətləri görməməzlikdən gəlmək olmaz. İrəvanı gündən-günə gücsüzləşən bir quruma çevirən bir sıra hallar Moskvanı hədsiz dərəcədə qıcıqlandırır. Anti-Rusiya ritorikası, İrəvanın KTMT ilə əməkdaşlıqdan imtina etməsi və Rusiya üçün çox zəruri olan Zəngəzur dəhlizinin blokunu açmaq istəməməsi, əminəm ki, Kremlin mövqeyini getdikcə sərtləşdirir. Ötən gün İrəvana ünvanlanan sərt bəyanatlar da bunu göstərir. Və indiki mərhələdə Zaxarovanın İrəvana öz iddialarını sübuta yetirməyi tələb etməsi çoxlu miflərə və ya yalan sübutlara əsaslanaraq, düşünmədən erməni maraqlarını qorumaq oyununa qoşulmuş bütün Qərb ölkələri üçün yaxşı əlamətdir", - deyər R. Savin.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

EKSPERT AÇIQLADI "Özəl orta təhsil müəssisələrinə maraq gələcəkdə daha da artacaq"

"Azərbaycanda özəl orta təhsil müəssisələri tələb baxımından kifayət qədər maraq doğurur və əslində, özəl təhsil müəssisələrinin olması həm də rəqabət mühitini kifayət qədər gücləndirir". Bu barədə SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti İlqar Orucov deyib. Onun sözlərinə görə, özəl orta təhsil müəssisələrinə maraq var, maraq olmasa onlar genişlənməz: "Təbii ki, özəl təhsil müəssisələrində təhsil haqqı da kifayət qədər yüksək məbləğlə xarakterizə olunur. Orada həm də əlavə xidmətlər mövcuddur. Dövlət icbari orta təhsili təmin edib, daha çox maddi baxımdan imkanlı ailələr özəl orta məktəbləri seçirlər. Amma ümumilikdə hesab edirəm ki, özəl orta təhsil müəssisələrinə maraq gələcəkdə daha da artacaq. Mən bunu zərərli yox, normal hal kimi qəbul edirəm".

Ekspert bildirib ki, orta təhsil müəssisələri, liseylərin dərəcə keyfiyyətini artırmaq lazımdır: "Özəl təhsil müəssisələrinin müstəsna fərqləri var deməzdim. Amma özəl təhsil müəssisələrinin adlarından da göründüyü kimi müstəqillikləri var. Tədris proqramları Elm və Təhsil Nazirliyi ilə razılaşdırılır, amma onların şagirdlər üçün yaratdıqları əlavə imkanlar kifayət qədər genişdir və bunlar orta təhsil alan şagirdlərin yaxud valideynlərinin vəsaitlərinin təminatı hesabına keçirilir. Dövlət və özəl orta təhsil müəssisələrində fərq var, adından da göründüyü kimi bunlar özəl, ödənişlidir. Burada həm də valideynlər aradakı görməsələr o qədər ödəniş etməzlər".

İ.Orucov sonda qeyd edib ki, özəl məktəblərin bir fərqi də odur ki, özəl məktəblər müraciət edən şagirdlərin ən yaxşılarını götürməkdə maraqlıdır: "Çünki yekunda buraxılış və qəbul imtahanlarının göstəriciləri ilə onlar özlərini bazarda təqdim edirlər. Bu baxımdan, özəl məktəblər dövlət məktəblərindən fərqli olaraq şagird seçimlərində sərbəstdirlər və çalışırlar ki, ən savadlı uşaqları götürsünlər. Məktəbə vəsait ödəyən valideyn əlbəttə vəsait müqabilində nəticəlik almaq istəyir. Özəl məktəblərdə maliyyə sərbəstlikləri olduğu üçün onların müəllimlərə daha yaxşı əmək haqqı vermək imkanları genişdir. Əlbəttə ki, bütün bunlar onlar fərqli təhsil servisleri təqdim edə bilsin".

Rəşid Qarayev

"Sosial iş qayğıya möhtac insanlara kömək etmək sahəsindəki işdir"

"Sosial iş əslində qayğıya möhtac, ehtiyacı olan insanlara kömək etmək sahəsindəki işdir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında iqtisad elmlər doktoru, "Ahəngyol" elmi-fəlsəfi konsepsiyasının yarıdıcısı, publisist, sosioloq, Əhməd Qəşəmoğlu deyib.

Onun sözlərinə görə, neçə il əvvəl Azərbaycanda qərbdən-beynəlxalq təşkilatlardan olan xaricilər öyrətməyə çalışırdılar ki, sosial iş əlillərlə, qaçqınlarla, zəlzələyə məruz qalanlarla görüləcək işlərdir: "Amma mən bu sahədə çox ciddi təbliğat işi apardım. Təhsil müəssisələri, mətbuatda əsaslandırdım ki, sosial iş həssas təbəqə ilə olan iş deyil, sosial iş qayğıya möhtac olan insanların hər birinə uyğun görülən işdir. Milyardların da sosial işə ehtiyacı ola bilər. Sağlamlığı, övladının tərbiyəsi ilə bağlı köməyə ehtiyacı ola bilər. Çünki

çox vaxt zəngin insanlar mənə övladının tərbiyəsi ilə bağlı şikayət edirlər. Eyni zamanda xalqımızla, tərəqqimizlə bağlı sosial işlərə ehtiyac var. Narkomaniya kimi məsələlərin ortadan götürülməsi ilə bağlı işlər sosial işlərdir. Ən çox ehtiyacımız olan mütəxəssislər də sosial iş mütəxəssisləridir. Universitet və kolleclərdə sosial işçi hazırlanır. Amma sosial işçinin ixtisası bitirdəndən sonra harada işləyəcəyi aydın deyil. Biz sosial işçiləri daha keyfiyyətli hazırlamalıyıq. Bəzi universitetlərdə onlara yuxarıdan aşağı baxırlar. Sosial işçi istənilən sferada, istənilən problemin həllini bacara bilən mütəxəssisdür.

müəyyən texnologiyalar ilə təhdid edirlər: "Elə model təklif edirlər ki, onun tətbiqi ölkədə xeyli müddət sonra problemlər yaradır. Buna uyğun olaraq qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı layihələri, genderlə bağlı bəzi şeyləri göstərmək olar. Gərək bizim çox savadlı sosial işçilərimiz olsun ki, ölkədə beynəlxalq təşkilatların hansı modelləri dostcasına, hansını maraqlarımıza uyğun olmadan həyata keçirirlər. Təhlükəsizlik sahəsində də xeyli sosial işçiyə ehtiyacımız var. Əgər hər mərhələdə 3-4 sosial işçidən ibarət sosial xidmət olsa, ailələrdə baş verən gərginlik, sosial sahədəki ehtiyacları öyrənilər, gərginliklər

MÜNASİBƏT

Amerikanın konqresmenlərinin arasında çoxlu sosial işçi var. Onlar idarəetməni bilən adamlardır. Ola bilsin ki, dünya şöhrətli beyin cərrahı olsun, amma həmin insan səhiyyə sahəsində yaxşı idarəedici nazir, nazirlikdə şöbə müdiri ola bilməz. İqtisadiyyatımız xaricdən gələn iqtisadçıların köməyi ilə inkişaf edə bilər, tikinti inkişaf edə bilər. Amma bizim sosial problemlərimizi xarici ölkədən gələnər həll edə bilməzlər. Bunu ölkədəki milli kadrlarımız edə bilərlər".

O, bildirib ki, bizi sosial sahədə

olmaz. Azərbaycanda insanların polisə, sahe müvəkkilinə zəng etməsi qəbul olunmamış haldır, lakin sosial işçilər onlarla söhbət edəcək, lazımı orqanlara özləri xəbər edəcəklər. Ərizə, məktub yazmaqda bezilərinə kömək edəcəklər. Bütün təhsil müəssisələrində sosial iş xidməti olmalıdır. İndi cəmiyyət mürəkkəbdir, ona görə sosial iş xidmətinə ehtiyac var".

Söylü Ağazadə

Senatın qətnaməsində Makron izi!

Paris bədnam qətnamələri sıralamaqdadır

Fransanın 5-ci respublikası, daha doğrusu Makronun hələlik keçindiyi geceqondu - Yelisey sarayı Azərbaycanla münasibətlərini düşmənçilik

şübhə altına alıb. Fransanın BMT Təhlükəsizlik Şurası və Avropa İttifaqı çərçivəsində Azərbaycana qarşı irəli sürdüyü çoxsaylı qətnamə və qərar layihələrinin qəbul edilməməsi Azərbaycan dövlətinin uğurlu xarici siyasəti, eləcə də

şəsinin 30 ilə yaxındır həll olunmamasının əsas səbəblərindən biri Azərbaycan danışıqlar prosesində beynəlxalq vasitəçi kimi çıxış edən Fransanın Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalına əsaslanan status-kvonu saxlamaq istəyidir.

Fransa Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin lap əvvəlindən, necə deyirlər, "işin içindədir". Bir sözlə, münaqişənin tarixini, anatomiyasını bildiyi kimi, Ermənistanın istəyindən, niyyətindən də xəbərdar olub. Yaxın tarixi vərəqləyək, 1987-ci ildə akademik Abel Aqambekyanın təkidi ilə Parisdə keçirilən erməni ümummilli konqresi SSRİ-də yaranmaqda olan dəyişikliklərdən istifadə edərək Dağlıq Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi barədə qərar qəbul edir. 1987-ci il iyun-iyul aylarında ermənilər Xankəndinin küçələrində vərəqlər yayır, Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılması üçün təbliğata başlayırlar. 1987-ci il oktyabr ayında İrəvanda "Qarabağ komitəsi" ilk açıq mitinq keçirir. Komitəyə İqor Muradyan və Levon Ter-Petrosyan başçılıq edirlər. 1987-ci il noyabrın 16-da Mixail Qorbaçovun iqtisadi məsələlər üzrə müşaviri Abel Aqambekyan Parisdə qəzetlərə müsahibə verərək, Dağlıq Qarabağın Ermənistanla

əməl edəcəklərsə, buyursunlar. Bəs Fransanın "kiçik bacısı" Ermənistan 350 min azərbaycanlının indiki Ermənistan deyilən dövlətin ərazisində qalan dədə-baba yurdlarında yaşamalarına razı olacaqmı? İndidən bunun cavabının "yox" olacağını deyə bilərik. Fransa kimi Ermənistan da ikili siyasət yürüdü.

Mədəni irsin qorunmasından ağızdolusu danışan Fransa bir azərbaycanlı qadının, həm də şair, rəssam, pedaqoq və xeyriyyəçi, azadlıq və qadın hüquqlarının tərənnümçüsü kimi tanınan Xurşidbanu Natəvanın Evian-les-Bainsdəki heykəlinin təhqir olunmasının qarşısını ala bilmədi, hətə də bu barbarlığı törədənəri tapıb cəzalandırmayıb. Natəvan vəhşiliyi, tiranlılığı ilə dünyanı lərzəyə salan Napoleon deyildi ki. O, sadəcə dünya gözəlliyini vəsf edən böyük şəxsiyyət idi və bunu Fransada bilməyən dövlət və ictimai xadim çox az olardı.

Milli Məclisdən Senata layiqli cavab verilib. Bəyanatda Fransa parlamentariləri bu ölkədə artmaqda davam edən irqçilik, antisemitizm, türköfob və islamofobiya təzahürlərinin qarşısını almaq üçün siyasi iradə nümayiş etdirməyə və belə halların qarşısının alınmasına yönəlmiş qətnamə qəbul

istiqlamətində "uğurla" davam etdirir. Makron iki ölkəni düşmən etməyi nəhayət bacardı. Bundan əvvəlki yazılarımızda Emmanuel Makronun xarici mənbələrdən əldə etdiyimiz nəsil şəccərəsini verməmişdik. Onun qanında "erməni" eritrositlərinin neçə faiz olduğunu bilməsək də, kifayət qədər, yeni Makronu erməni kimi təqdim edəcək qədər var, deyə bilərik. Bu adam əvvəlcə Afrikada gözəndən saldı, o qədər ki, fransızlar "qara qitə"də arzu edilməz"liyə qədər "ucala" bildilər, daha sonar müstəmləkələrdə narazılıqlar silahlı üsyana qədər böyüdü və nəhayət ölkə daxilində sosial problemlər o qədər kəskinləşdi ki, "sarı jiletli"lərin etiraz dalğası Fransanın hər yerini titrətdi.

Bu gün isə Fransanın Senatı Yelisey sarayından diqtə olunanları sadəcə təsdiq edərək Azərbaycana qarşı qərəzli qətnamə qəbul etdi. Senatın qəbul etdiyi anti-Azərbaycan qətnaməsi Fransanın mahiyyətini, iç üzünü göstərdi. Fransanın Afrikadan, Okeaniya ölkələrindən qovulmasını Ermənistan kimi gələcəyi olmayan bir dövlətlə kompensasiya etməsi Yelisey sarayındakıların qərəzi, islamofob düşüncələri ilə izah etmək olar. Makron Bakıya qarşı özələ nümayiş etdirmək istəyir, amma kiminlə rəqib olduğunu unudur. Azərbaycan yüz illərlə əsarətdə saxladığı Afrika ölkələrindən deyil, əksinə Fransa ilə bütün masalarda dialoq aparmağı bacaran, öz maraqlarını sonuna qədər qoruya bilən bir ölkədir. Senat və Milli Assambleya birbaşa Yelisey Sarayından göstərişlər alması isə Fransada diktatura rejiminin qurulduğuna böyük bir işarədir. Bu sənəd özündə heç bir məntiqi ehtiva etmir, Paris ən uzağı Azərbaycanla siyasi, diplomatik, iqtisadi-ticari əlaqələrini kəsə bilər. Uduzan isə yenə Fransa olacaq.

Əvvəl Fransa Milli Assambleyasının, indi isə Senatın qərəzli qətnamə qəbul etməsi onu göstərir ki, Fransa iki ölkə arasında münasibətlərə xitam vermək yolunu tutub. Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri daxilində ərazi bütövlüyünə hörmət Fransa tərəfinin həm çoxtərəfli, həm də ikitərəfli beynəlxalq öhdəliyi var. Amma Fransa irəli sürdüyü qətnamə layihələrində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyini

qərəzli təşəbbüslərin ədalətli qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır. Fransanın Azərbaycana qarşı qeyri-qanuni fəaliyyət istiqamətlərindən biri də uğursuz kəşfiyyat işi olub. Bu ölkənin Bakıdakı səfirliyinin iki əməkdaşı diplomatik statuslarına uyğun gəlməyən və Diplomatik Münasibətlər haqqında 1961-ci il Vyana Konvensiyasına zidd fəaliyyətlərinə görə Azərbaycan hökuməti tərəfindən "arzu olunmaz şəxslər" edilib. Fransanın dağıdıcı və təxribatçı addımları Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh gündəliyinin həyata keçirilməsinə də mane olur və Cənubi Qafqaz regionunda vəziyyətin gərginləşməsinə xidmət edir. Son vaxtlar Ermənistan-Azərbaycan şərti sərhədində tam sakitliyin olması və münaqişəli vəziyyətin baş verməməsi, görünür, Fransanı narahət edir. Fransanın planı budur ki, yalnız Cənubi Qafqazda, daha dəqiq desək Ermənistanla Azərbaycan arasında qarşıdurma olduğu halda xoruzlar ölkəsinin əsgərləri region gələ bilər. Bütün imicini itirmiş Parisin yalnız bu halda planı işə düşə bilər. Fransa Ermənistanla silah və sursat satır ki, bu da Azərbaycanla münasibətlərin normallaşmasına mane olur və Ermənistanla revanşist qüvvələri yeni müharibəyə sövq edir. Bütün bunlara rəğmən, Milli Məclisin bəyanatında deyildiyi kimi, Fransaya qarşı adekvat addımlar atılmalıdır.

Fransa özünü ifşa etdi

Bu, yeni xəbər də deyil, sadəcə güman edilirdi ki, Fransa bəlli olduğu kimi milli maraqlarından çıxış edərək Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini öz modeli ilə həll etməyə çalışır. Yeni özünün ambisioz gedişləri münaqişənin həllindən pay qoparmağa hesablanıb. Bir az da dəqiqləşdirsək Parisin gənc Azərbaycanla daha geniş əlaqələr qurmağa, münasibətləri daha əhatəli spektrdə inkişaf etdirməyə həvəsli olması güman edilirdi. Hadisələrin inkişafı isə müstəmləkəçilik azarından hələ də qurtula bilməyən Fransanın Azərbaycanla bağlı hansı planlarının hazırlandığını büruzə verdi. Cənubi Qafqaz regionunun və bütövlükdə Avropanın təhlükəsizliyinə təhdid yaradan və artıq tarixə düşən Ermənistan-Azərbaycan münaqi-

verilməsi ilə əlaqədar Qorbaçovu razı saldığını bildirir. Bəli, bütün hadisələrin Fransaya bağlılığına dair sübutlar təkəcə bunlar deyil. Sadəcə, iki cümlə ilə Fransanın indiki sifətinin nə vaxtdan formalaşdığını oxuculara çatdırmaq istədik.

Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını, suveren ərazilərini 30 il işğalda saxladığı müddətdə isə rəsmi Paris bir dəfə də olsun İrəvana etirazını bildirməyib. Fransa Senatı heç vaxt Ermənistanı Silahlı münaqişələr zamanı mədəni sərvətlərin mühafizəsi haqqında 1954-cü il Haaqa Konvensiyası və onun iki protokolu olan YUNESKO-nun 1972-ci il 16 noyabr tarixli Ümumdünya Mədəni və Təbi İrsin Mühafizəsi Konvensiyası üzrə beynəlxalq öhdəliklərini yerinə yetirməyə çağırmayıb. İndiki Ermənistan ərazisində yaşayan yüz minlərlə azərbaycanlının öz doğma yurdlarından zorla kütləvi surətdə qovulmasına səssiz qalan Fransa onların qayıtmaq hüququnun bərpasına çağırış etməyib. İndi isə Azərbaycanın tələb edir ki, öz xoşları ilə Qarabağı tərk edən ermənilərin geri qayıtmasını təmin etsin və təhlükəsizliklərinə zəmanət versin. Nə deyirik, biz razı, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edib, bayrağımızı öpüb hər kəs kimi qanunlarımızı

etməyə çağırış var. Həmçinin qanunverici orqan Fransa ilə iqtisadi əlaqələrə xitam verilməsi ilə bağlı Azərbaycan hökumətinə müraciət edib və bu ölkəyə qarşı sanksiyaların tətbiqini vacib sayıb. Təkliflər arasında "Total" neft-qaz şirkətinin və digər Fransa iqtisadi qurumlarının Azərbaycandan çıxarılmasında da var.

İrqi, islamofob Fransaya bird aha xatırlatmaq istərdik ki, Azərbaycan öz suveren ərazisində hərbi əməliyyat keçirməyə görə heç kimdən icazə almır və Fransa Senatından da heç almaq istəmir Senat təmsil etdiyi ölkədə baş verənləri sahmana salсын, azlıqlar məsələsində həssas olmağı bacarsın, başqa dinlərə, xüsusən islam dininə sayqı göstərməyi öyrənsin və bundan Makrona və onun yarasız komandasına da öyrətsin. Paris Fransa ordusunun Niger, Mali, Burkina Fasoda törətdiklərinə görə niyə cavab vermir? Deməli güclülər ittiham olunmur, prinsipi Fransa üçün keçərlidir, deyilmi? Onda 30 il beynəlxalq güclərin edib bilmədiyini, yaxud etmək istəmədiyini Qarabağ problemini xalq-ordu-Sərkərdə birliyi sayəsində həll edən Azərbaycana dil uzatmaq Fransaya yaxşı heç nə vəd etmir. İt hürər, karvan keçər!!!

V.VƏLİYEV

AZƏRBAYCAN: dünyaya multikulturalizm və tolerantlıq nümunəsi

Dini dəyərlər xalqın mənəvi keyfiyyətlərini, xarakterini özündə ehtiva edən bir sistemdir. Bu keyfiyyətlərə sahib olmadan, bu xarakter formalaşmadan bir xalqın varlığından söhbət gədə bilməz. Çünki cəmiyyətin inkişafında, qorunmasında dini dəyərlərin böyük rolu vardır. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev deyirdi: "İnsanlar dövlətimizi, mənəviyyatımızı qoruyurlar. Biz gərək mənəvi saflıq uğrunda mübarizə apararaq. Yalnız və yalnız bu yolla cəmiyyətimizi sağlamlaşdırma, inkişaf etdirə və müstəqil dövlətimizi irəliyə apara bilərik".

Dövlət-din münasibətlərinə hər zaman həssaslıqla yanaşan, İslam dininə böyük hörmət bəsləyən Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə sağlam dini ideologiya formalaşdırılmış, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 18-ci maddəsində dövlət-din, 48-ci maddəsində isə dini etiqad və vicdan azadlığının hüquqi əsasları təsbit olunmuşdur.

Dini dəyərlərimiz xalqımızın milli sərvətidir

Hələ İslamdan əvvəl Azərbaycan xalqı birlik, həmrəylik, kollektivçilik xüsusiyyətlərinə malik bir xalq kimi yaşayırdı. Paylaşmaq, yardımlaşmaq kimi xüsusiyyətləri onun mənəvi dəyərlər sistemini təşkil edirdi. Əmək fəaliyyətinin kollektiv şəkildə həyata keçirilməsi, əkin-biçində insanların bir-birinə yardım etməsi, əkinlərin suvarılması üçün arxların, kanalların düzəldilməsi, xeyir, şər işlərdə kollektiv şəkildə iştirak, hətta qadınların təcrid başında çörək bişirərək bir-birlərinə kömək etməsi tarixin bu

üzündən dünənə baxarkən aydınca görünür. Elə folklorumuzun əsasını təşkil edən əmək nəğmələri belə birgə əmək fəaliyyətindən yaranmışdır.

Toy mərasimlərinin bir elin birliyi ilə keçirilməsi, birgə rəqslər, hər kəsin qonşu-qohumunun övladının toyunda qol qaldıraraq oynaması yallılarımızın meydana gəlməsinə səbəb olmuşdur. Bir elin iştirakı ilə Ulu Dədə Qorqudu doğulan igidlərə ad verməsi də bu milli-mənəvi dəyərlər sisteminin adət-ənənələrindən olmuşdur. Folklorumuzun bayatı, sayaçı nəğmələri, alqışlar və qarğışlar kimi janrlarında da bir-birinə çiyin verən, arxa olan, birlik, həmrəylik nümayiş etdirən xalqımızın bu kimi mənəvi dəyərləri öz əksini tapmışdır.

İslam dini qəbul ediləndən sonra isə bu keyfiyyətlər daha bariz şəkildə qorunmağa başlandı. Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1998-ci ilin 8 aprelində Qurban bayramı münasibətilə Mir Möhsün ağanın ziyarətgahında keçirilən görüşdə dedi ki: "İslam dini bizim doğma dinimizdir. Xalqımızın milli-mənəvi dəyərləri,

dinimizin adət-ənənələri bizim sərvətimizdir... Bizim ənənələrimiz, mənəvi, milli, dini dəyərlərimiz ölməzdir və bundan sonra da yaşayacaqdır".

Dini dəyərlərimizin 70 illik taleyi

1918-ci ildə əldə etdiyimiz müstəqilliyimiz əlimizdən zorla alınıb sovet imperiyasının buxovlarında düz 70 il əzildiyimiz zaman bu imperiya tərəfindən milli-mənəvi və dini dəyərlərimizə də əl qoyuldu. İslam dininin qaydalarına əməl edilməsi, milli bayramlarımızın keçirilməsi yasaq edildi. Beyinlərimizə ateizm yeridildi. Lakin təməlində milli-mənəvi dəyərləri olan bir xalqın beyni bunları qəbil edə bilməzdi. Çünki yuxarıda da vurğuladığım kimi, hələ İslamdan da əvvəl bu xalqın müəyyən dəyərlər sistemi mövcud idi və həmin sistemdəki adət-ənənələr İslam dininin tələblərinə çox oxşar idi.

Bəli, bütün bu səbəblərdən biz nə dini dəyərlərimizin, nə də ki, milli-mənəvi keyfiyyətlərimizin üzərindən xətt çəkib kimlərsə dediklərinə əməl edə bilməzdik. Dini mərasimlərimizi də, milli bayramlarımızı da gizli şəkildə vaxt-vaxtında keçirdik, onları yaşatdıq, nəsillərdən-nəsillərə ötürdük.

1991-ci ildə müstəqilliyimiz yenidən bərpa olunanda biz illərlə qoruyub saxladığımız dini dəyərlərimizi ortaya qoya bildik. Onu müstəqil ölkəmizə ərməğan edə bildik. Bununla təsdiqlədik ki, hansı ictimai quruluşdan, hansı dövrdən asılı olmayaraq bu xalqın mənəvi dəyərlər sistemində hopan keyfiyyətləri heç bir qüvvə oradan qopara bilməz.

Azərbaycan multikulturalizmi və tolerantlıq nümunəsidir

Bu xalq tarixən öz dini dəyərləri ilə yanaşı, onunla birlikdə, qonşuluqda yaşayan xalq və millətlərin də dini dəyərlərinə hörmətlə yanaşmış, onların rahat şəkildə ibadət etmələri, dini adət-ənənələrini yaşatmaları və qorumalarına şəra-

it yaratmışdır.

Bir xalq nə vaxt tolerant ola bilər? O vaxt ki, özü dini dəyərlərə, milli-mənəvi keyfiyyətlərə malik olur. O zaman ki, qədimlərdən çağdaş dövrə qədər qoruyub gətirib çıxardığı dəyərləri olur. Humanistliyin, insanpərvərliyin nə olduğunu dərk edir. Qonşuya münasibətdə, yaşadığı yerdə başqa millətlərdən olan nümayəndələrə hörmətlə yanaşır, onlara dəyər verir. Ən əsası isə öz dini dəyərlərinə hörmətlə yanaşan xalq başqasının dininə də eyni cür yanaşır. Belə olan halda isə o, tolerantlığa ən gözəl töhfələrini verə bilir.

Azərbaycan bu sahədə illərdir ki, bütün dünyaya nümunədir. Bir ölkədə müxtəlif dini etiqadı olan insanların birgə yaşaması, bir-birinə hörmətlə yanaşması, birlik nümayiş etdirməsi, qonşuluq münasibətlərini mədəni şəkildə qurması, kollektivləşmədə iştirakı onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan multikulturalizm və tolerantlıq nümunəsidir.

Müstəqillik illərində ölkədə kilsə və sinəoqların tikilməsi, bərpa və yenidən qurulması ölkə başçısının bu sahəyə xüsusi diqqətinin göstəricisidir. Müasir dövrdə dünya ölkələrinin əksəriyyətinin multikulturalizmə qapılarını açmadığı bir dövrdə Azərbaycanın illərdir, bu sahədə qazandığı uğurlar nümunə dəyəridir. Bu dəyərlər isə xalqımızın qədimliyi ilə müasirliyin harmoniyasını təşkil edir, bu xalqın öz inkişaf meydanlarını milli-mənəvi dəyərləri üzərində qurmasını sübut edir.

Ulu Öndərimiz 1993-cü ildə Təzəpir məscidində Məhəmməd peyğəmbərin mövludu münasibətilə keçirilən mərasimdə bu məsələyə münasibət bildirərək deyirdi: "Azərbaycan respublikasında, müstəqil Azərbaycanda hər bir insanın sərbəst olaraq öz dini adət-ənənələrinə xidməti və onlardan istifadə etməsinə bütün imkanları yaradacağıq". Sonrakı dövrdə bu vədə əməl olunmasının hər birimiz şahidi olmaqla yanaşı, həm də bu münasibətlərin bəhrəsini də gördük.

İkinci Vətən Müharibəsində tolerantlığın bəhrəsini gördük

Həm Birinci Vətən müharibəsində, həm də 2020-ci ildə 44 günlük İkinci Vətən müharibəsində Azərbaycanda yaşayan millətlərin nümayəndələrinin şəhid olması, sağlamlıq imkanlarını itirməsi, bu ölkəni qorumaq üçün ayağa qalxmaları onu sübut etdi ki, dövlətimiz onlara qarşı həmişə diqqət və sayğı ilə yanaşmış, bu ölkəni onlara sevdire bilmişdir.

İkinci Vətən müharibəsində şəhid olanların siyahısına nəzər salanda tolerantlığın bəhrəsini görmək olur. Bu o qədər fərqli bir

hissdir ki... İnsan başqa millətlərdən olan şəhidlərin adları ilə qarşılaşdıqca qürur hissi keçirir. Deməli, biz övladlarımızla yanaşı, başqa millətlərdən olub bizimlə birgə yaşayan övladlara da vətənpərvərliyi aşılaya bilmişik. Onlara Azərbaycanı sevdire bilmişik.

Düşünəndə bütün bunlar heç də asanlıqla əldə olunmayıb. Bir nəfərin sevgisini qazanmaq üçün uzun illər lazımdır. Deməli, onlar Azərbaycanı özləri üçün Vətən biliblər. Bütün bunlar isə təbii ki, burada onlara qarşı yaxşı münasibətlər kontekstində formalaşmışdır. Dini dəyərlərinə, adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşıldığını gören, qonşuluq əlaqələrində hər zaman sayğı ilə qarşılaşan, yaxşı yaşamaqları, övladlarının təhsil alması, sağlam böyüməsi üçün ətrafında hərtərəfli şəraiti gören, istədiyi sahədə fəaliyyət göstərən, iş qura bilən insanlar əlbəttə ki, yaşadıqları ölkəni öz Vətənləri kimi sevecək, yeri gələndə onun ərazi bütövlüyü üçün canlarından keçəcəklər.

Bunun bir daha şahidi olduq. 44 günlük Vətən müharibəsində Qarabağın azad olunması üçün azərbaycanlılarla çiyin-çiyinə döyüşən ölkəmizdə yaşayan digər millətlərdən olan, fədakarlıq göstərən igidləri gördük. Onların vətənpərvərliyini, həmrəyliyi gördük. Bir də onu gördük ki, bəli, ölkəmizdə multikulturalizm sahəsində görülən işlər, tolerant yaşama öz bəhrəsini verib. Və bütün bunlar isə dünyaya nümunə gücündədir. Necə ki, 44 günlük Vətən müharibəsi öz taktikası, gedişatı, düşünülmüş xətti ilə dünyanı heyrətə saldı, xalqın həmrəyliyi diqqətləri çəkdi, tolerantlıq da diqqət çəkən məsələlərdən biridir. Çünki bu, bizim dövlətimizin siyasətinin uğuru, qələbəsidir.

Qonşumuzun dini dəyərlərimizə münasibətinə dünya şahid oldu

İkinci Vətən müharibəsindən sonra işğaldan azad edilmiş torpaqlarımıza yollanan hər kəs bir kabus ilə qarşılaşdı. 1990-cı illərdə bu torpaqlardan zorla çıxarılan insanların qoyub gəldikləri imarət kimi evlərdən əsər-əlamət qalmayıb. Tarixi, dini, mədəni abidələr tamamilə dağıdılıb, daş üstündə daş qalmayıb. Prezident cənab İlham Əliyevin dedi ki, onun da dam örtüyü zədələnməmişdir. Bu məscid ermənilər tərəfindən təhqir edilib, burada inəklər, donuzlar saxlanılıb. Ermənilər nəinki Azərbaycan xalqını, bütün müsəlman ələmini təhqir ediblər.

Ardı Səh. 12

Əvvəli-Səh-11

Ağdam şəhərində, Ağdam rayonunda bu yarıdağılmış məsciddən başqa bir dənə də bina ayaq üstə deyil. Bütün binalar, bütün kəndlərdəki evlər, ictimai binalar ermənilər tərəfindən dağıdılıb. Bu, misli görünməmiş barbarlıqdır, vandallıqdır, vəhşilikdir. Bu, erməni faşizminin eybəcər sifətinin göstəricisidir. Bütün dünya bunu görməlidir və görür.

Biz bundan sonra da xarici vətəndaşları buraya dəvət edəcəyik. Onlar gələcəklər və erməni vəhşiliyi nədir onu görəcəklər".

Bəli, təzyiqlərə məruz qalan dini ibadət ocaqlarında heyvan saxlanması, həm də bizim müqəddəs dinimizin qəbul etmədiyi heyvan növünün saxlanması erməni adlı varlıqların bir dinə münasibətlərinin göstəricisi oldu. Onlar bütün dünyaya sübut etdilər ki, qonşuya heç vaxt sayğı ilə yanaşmayıblar. Sübut etdilər ki, öz etiqad etdikləri dinə də hörmətləri yoxdur. Çünki öz dininə hörmətlə yanaşan insan ola bilməz ki, digər bir dinə bu qədər aqressiv yanaşsın. Özlərini bütün dünyada biabır edən, İslam kimi böyük dinə hörmətsizlikləri ilə nüfuzdan düşən erməni vandalizmi illər sonra da bu hərəkətlərinin cavabını verməli olacaqlar.

Məscidlərin bərpası Heydər Əliyev Fondunun Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına növbəti töhfəsidir

Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın və onun rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri məhz Azərbaycanın zəngin tarixi və mədəni irsinin qorunub saxlanması, təbliğ edilməsi və dünya ictimaiyyətinə tanıtılmasıdır. Xeyriyyəçilik və humanizm ünvanı olan Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Azərbaycanın müxtəlif regionlarında onlarla tarixi-memarlıq, dini abidələr, Bakıda məscidlər, kilsələr, sınaqoqlar təmir və bərpa olunub. Fondun istər ölkə daxilində, istərsə də xaricdə həyata keçirdiyi layihələr hər zaman xüsusi minnətdarlıqla qarşılanırlar.

Ötən ilin fevral ayında Ağdamda səfərdə olan Prezident İlham Əliyev demişdir: Görülmüş bütün bu işlərlə yanaşı, əlbəttə ki, biz tarixi, dini abidələrimizi də bərpa edirik. Mənə bu gün verilən məlumata görə, Ağdam Cümə məscidinin bərpa işlərinə başlanılır. Artıq bütün tədqiqatlar aparılıb və mart ayından başlayaraq məscidin həm daxilində, həm çöl hissəsində təmir-bərpa işlərinə start veriləcək. Azad edilmiş torpaqlarda hazırda 8 məscidin əsaslı təmiri, bərpası və tikintisi nəzərdə tutulub. Bütün bu istiqamətlər üzrə işlər gedir. Ağdam Cümə məscidi, Şuşada Yuxarı Gövhərağa, Aşağı Gövhərağa, Saatlı məscidləri əsaslı təmir edilir. Şuşa şəhərində yeni məscidin inşasına start verilib. Zəngilan şəhərində, Hadrutda və Daşaltıda məscidlərin yenidən qurulması və tikintisi prosesi başlamışdır... Bütün bu işləri Heydər Əliyev Fondu öz imkanları hesabına görür. Bu, Heydər Əliyev Fondunun Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına növbəti töhfəsidir. Bu, bizim borcumuzdur. Bunu biz edirik. Vətən qarşısında bu borcu şərəflə yerinə yetiririk. Necə ki, Vətən müharibəsində Azərbaycan xalqı tarixi ədaləti bərpa etdi, düşməni doğma torpaqlarımızdan qovdu. Beləliklə Azərbaycan ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

Artıq Fond tərəfindən işğaldan azad edilmiş torpaqlarda çox sayda mədəni-dini abidə və məscidlərin bərpa və tikintisi başa çatdırılıb, istifadəyə verilib, düşməne göz dağı olub. Bəli, dini dəyərlərin, multikulturalizm və toleranlığın ünvanı olan Azərbaycan hər zaman humanist dövlət kimi diqqətləri cəlb edəcəkdir. Qonşuluqda sayğılı, bütün millətlərə hörmətlə yanaşan, onlara öz qapılarını açan ölkəmiz bizim qürur yerimizdir. Fəxr edirik ki, belə möhtəşəm keyfiyyətlərə maliklik. Qürur duyuruq ki, belə zəngin mənəvi keyfiyyətlərə malik ölkənin vətəndaşlarıyıq.

Mətanət Məmmədova

Ailə daxilində şiddət uşaqlara travma yaradırmı?

“**A**ilədaxili şiddət və onun uşaq psixologiyasına təsiri, ələlxüsus ailədə uşaqlara qarşı istər fiziki, istərsə də psixoloji şiddət hər zaman müzakirə edilən və aktual olan mövzular sırasındadır”. Bu mövzu ilə bağlı SİA-ya açıqlamasında Narınc Psixologiya Mərkəzinin təsisçi rəhbəri, uzman klinik psixoloq Narınc Rüstəmov qeyd edib. Psixoloqun sözlərinə görə, uşağın həyatındakı ilk sosial mühit ailə mühitidir: “Ailədaxili münasibətlər, ailədəki fərdlərin bir-biri ilə münasibəti uşağın psixologiyasının formalaşmasında əsas faktorlardan biridir. Ailədə isə şiddət fiziki və psixoloji ola bilər. Qeyd etmək istəyirəm ki, bunlardan psixoloji şiddət daha böyük fəsadlar törədə və uşağın psixikasında dərin izlər qoya, travmalar yarada bilər. Avtoritar ailələrdə böyüyən uşaqlarda daima valideyn nəzarəti, basqısı altında olurlar. Belə uşaqlar hər zaman valideyn diktəsi altında hərəkət etdikləri üçün bir müddət sonra doğru və yanlış ayırd etməkdə çətinlik çəkirlər. Həmçinin daima basqı və şiddət görərək böyüyən uşaqlarda ən böyük problemlərdən biri özgüvən əskikliyi olur. Eyni zamanda onlar irəliləyən yaşlarda cəmiyyətə adaptasiya olmağa, aktiv fəaliyyət göstərməyə çəkinir və bu məsələlərdə problemlər yaşayırlar. Ailədaxili şiddətin yaranma səbəblərindən biri ailədə fərdlərin bir-birini anla-

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

maması, uşaq dünyaya gətirməyin məsuliyyətini dərk etməməsi və ən əsası evliliyə psixoloji cəhətdən hazır olmamalarıdır. Qeyd etmək istəyirəm ki, təəssüflər olsun ki, yaşlı nəslin müəyyən qismi bir çox hallarda problemlərin həllini cəza üsulu olaraq şiddət, zorakılıq göstərməkdə görünür. Ancaq bu uşaq tərbiyəsi üçün hər hansısa məsələnin və problemin doğru çıxış yolu deyil. Umumiyyətlə, dünya praktikasına nəzər salsaq görürük ki, cütlüklərin evlənmədən

öncə psixoloji müayinədən keçməsi vacib nüansdır. Cütlüklər arasındakı münasibətlərin və yaşanan problemlərin psixoloqlar tərəfindən tənzimlənməsi onların gələcək həyatına yaxşı mənada təsir göstərə bilər. Burada psixoloqun vəzifəsi evliliyə hazırlaşan cütlüklərin psixoloji olaraq bu prosesi necə dəyərləndirdiklərini, irəli dövrdə ailə həyatında baş verəcək problemlərə “immunitet” qazanmalarını, şəxsiyyət tiplərini və s. təyin etməsidir. Bununla da cütlüklərin anlaşaraq ortaq məxrəcə gəlməsi prosesi asanlaşmış olur.

Son olaraq onu vurğulamaq istərdim ki, əlbəttə, uşaqların müəyyən yaşa qədər valideyn nəzarətində olması ən vacib nüanslardan biridir. Ancaq bu nəzarətin basqı, zorakılıq və şiddət səviyyəsində olmamasına diqqət etmək lazımdır”.

Sevilin Abbasova

Yol terrorunun balaca qurbanlarının sayı artır

Ötən ilin 11 ayı ərzində yol qəzalarında istər piyada, istərsə də sərnəşin qismində yaşı 7-yə qədər olan 21 uşaq dünyasını dəyişib, 40 uşaq isə xəsarət alıb. Bu barədə ötən ilin sonunda Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinin Hərəkətin təhlükəsizliyinin təbliği və ictimai qurumlarla əlaqə şöbəsinin rəisi, polkovnik-leytenant Rövşən Tağıyev məlumat vermişdi.

Onun sözlərinə görə, yol-nəqliyyat hadisələrində uşaqların və yeniyetmələrin dünyasını dəyişməsi ciddi şəkildə narahatlıq doğurur: “Bütün hərəkət iştirakçıları, xüsusən sürücüləri yollarda uşaq və yeniyetmələrə qarşı diqqətli olmağa çağırır, valideynlərdən isə uşaqları yollarda nəzarətsiz buraxmamalarını xahiş edirik. Hər bir valideyn uşaqlarının gündəlik hərəkətlərinə, istifadə etdikləri marşrutlara diqqət yetirsinlər”.

İşiqforda dayananda, dayanacaqda avtobus gözləyəndə ötüb keçən avtobillərin şüşəsinə yapışdırılmış xüsusi xəbərdarlıq lövhəsi diqqətimizi çəkir. Bu bildiriş avtomobildə körpənin və ya azyaşlı uşağın olması barədə yoldan istifadə edən digər nəqliyyat idarəçilərinə xəbərdar etmək və daha ehtiyatlı davranmalarını xahiş etmək üçündür. Uşaqların fərdi avtomobillərdə təhlükəsizliyini təmin etmək üçün isə xüsusi oturmaqclar mövcuddur.

Azərbaycanda yalnız fərdi maşınlarda quraşdırılan uşaq oturmaqcları bir çox Avropa ölkəsində taksilərdə və şəhərlərə-rası avtobuslarda da quraşdırılır. Almaniyada isə yeni doğum etmiş ana öz uşağını xəstəxanadan çıxarmaq üçün avtomobilində uşaq oturmaqclarının olması

nı təsdiq edən sənəd gətirməlidir. Qonşu Türkiyədə 2010-cu ildən fərdi avtomobillərdə uşaq oturmaqclarından istifadə edilməsi məcburidir, əks təqdirdə sürücü cərimələnir. 2010-cu ilə qədər bu ölkədə çox az sayda satılan uşaq oturmaqcları indi ən çox tələbat olan uşaq əşyaları sıyahısındadır.

Biz Bakıda uşaq oturmaqclarının qiyməti ilə maraqlandıq. Kiçik bir araşdırmamızdan sonra məlum oldu ki, uşaq oturmaqclarının satış qiyməti ölçüsündən asılı olaraq 100-350 manat arasında dəyişir. Yerli müştərilərin əksəriyyətinin Almaniyaya istehsalı olan “Recaro” oturmaqclarını seçdiyini deyən uşaq əşyaları mağazasının satıcısı Xaqani Həsənov bildirir ki, İtaliya istehsalı olan “Chicco” brendi də yaxşı satılır: “Amma uşaq oturmaqclarının satışına görə çox zəif bir ölkəyik. Həftədə, 10 gündə cəmi bir oturmaqclar sata bilirik. Çox az adam alır. Alanların əksəriyyəti isə azərbaycanlı deyil, ölkəmizdə yaşayan xarici vətəndaşlardır”.

Müsahibimiz uşaq oturmaqcları alarkən diqqət yetiriləcək ən vacib məqamlardan bəhs etdi. O bildirir ki, oturmaqclar almamışdan qabaq yaxşı araşdırma aparmaq, uşağın ölçülərinə, yaşına, standartlara uyğun olan oturmaqclar seçmək lazımdır: “Axır vaxtlar Çin çox sadə və nisbətən təhlükəli uşaq oturmaqcları istehsal edir, daha ucuz qiymətə təklif edir. Bir çox ölkələrdə valideynlər nəqliyyat cəriməsindən qurtulmaq üçün bu oturmaqcları ucuz qiymətə alır, uşağını oturur. Amma oturmaqclarından istifadə etməyin başlıca səbəbi cərimədən yaxa qurtarmaq yox, uşağın sağlamlığını və təhlükəsizliyini düşünmək olmalıdır. Ən ucuzunu alanda düşünmək lazımdır ki, heç bir işə yaramayan bir əşyaya pul verib uşağının təhlükəsizliyi ilə oynayırsınız. Çin istehsalı olan uşaq oturmaqcları qəza anında təhlükəsizliyi yetərinə qoruyur”.

Satıcı bildirir ki, boyu bir metrə qədər olan uşaqları mütləq uşaq oturmaqclarının

da oturmaqclar lazımdır: “Az sürət zamanı baş verən qəzalarda belə uşaq xəsarət ala bilər. Seçim edərkən diqqətli olmaq lazımdır. Uşaq oturmaqclarını quraşdırmağı mütəxəssisə həvalə etmək lazımdır. Oturmaqclar avtomobilin oturmaqclarına bir təhlükəsizlik kəməri vasitəsi ilə bağlanırlar. Bütün avtomobil kreslolarının eyni məqsəd üçün hazırlanmalarına baxmayaraq, seçim edərkən sizə məhz hansı kreslonun yararacağını anlamamız lazımdır. Bu oturmaqclarlardan bəzisi sabitdir, daşınmır, bəziləri isə əllə daşına biləcək bir formada. Avtomobildən düşüb hər hansı bir kafeye və yaxud başqa bir yere gedəndə oturmaqcları da özünüzlə götürə bilərsiniz, uşaq onun içində rahat yuxulaya bilər”.

Qeyd edək ki, uşaq oturmaqclarının ən vacib özəlliyi kilid sistemidir. Bu sistem doğru bağlandıqda zaman uşaqları qəza anında xəsarət almaqdan maksimum qoruyur. “Yol Hərəkəti Haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 56-cı maddəsinə müvafiq olaraq, uşağı minik avtomobilinin ön oturmaqclarında xüsusi qurğu olmadan 12 yaşınadək uşaqları həmin nəqliyyat vasitəsində daşımaq qadağandır. Bu qayda pozuntusuna görə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 151.2 maddəsinə müvafiq olaraq, cərimə nəzərdə tutulur və 3 balla qiymətləndirilir. Yəni, yalnız ön oturmaqclarında 12 yaşadək uşaqlar daşınarkən xüsusi oturmaqclarından istifadə edilməlidir. Arxa oturmaqclarında uşaqların daşınması üçün “avto kreslo” tələb olunmur. Buna görə də heç kimi cərimələmək olmaz. Həmçinin, arxa oturmaqclarında daşınan uşaqlar üçün kəmərlərin taxılması məcburi deyil.

Lalə Mehralı

Əli Kərimli Peter Mixalkonun riyakarlığını təkrarlayır

Azərbaycanın dünya miqyasında ən dinamik inkişaf edən ölkə olması əksər beynəlxalq maliyyə institutları tərəfindən də etiraf olunur və yaydıqları hesabatlarda bunu qeyd edirlər.

Almaniya Hitlerdən qalma faşizm ideologiyasının hələ də dövlətin hakim siyasəti olduğunu nümayiş etdirir

Təbii ki, Azərbaycanın əldə etdiyi uğurların əsasında reallaşdırılan pragmatik daxili və xarici siyasət kursu dayanır. Təəssüflər olsun ki, qazanılan və hər bir ölkə vətəndaşının bəhrələndiyi nailiyyətlərə qısqançlıqla yanaşan və bu uğurlara kölgə salmaq istəyən qüvvələr var. Hansı ki, bu qüvvələrin önündə sapı özümüzə olan baltalar gedirlər. O şəxslər ki, dövlətin hesabına özlərinə və ailələrinə, yaxınlarına böyük imkanlar qazandırdılar, şəraitlər yaradıblar. Lakin təsir altında olduqlarından dövlətçiliyə qarşı çıxırlar, xalqın heysiyyətinə toxunan açıqlamalar verirlər, statuslar paylaşırlar. Elə ki, Avropanın, ABŞ-in qaranlıq dairələri tərəfindən Azərbaycana qarşı qərəzli qətnamələr və ya açıqlamalar verilir, dərhal onu əllərində bayraq edib Azərbaycan dövləti və xalqı haqqında əsassız itihamlar səsləndirirlər. İndi də Əli Kərimli, Cəmil Həsəni və digərləri ermənipərəst Peter Stanonun və Avropa İttifaqının Azərbaycandakı nümayəndəliyinin rəhbəri Peter Mixalkonun ölkəmiz barədə dedik-

ləri cəfəng açıqlamalarından istifadə edib, hay-küy qaldırırlar. Hətta Ə.Kərimli utanmadan iddia edir ki, guya bu vaxta qədər susmağa üstünlük verən Avropa İttifaqı və ABŞ artıq danışmağa başlayıblar: "Azərbaycanda baş verənlərə bir qayda olaraq səbrlə yanaşan ABŞ və Aİ-ni da etirazlarını daha açıq formada ifadə etməyə sövq edir". Gülməli və ironiya ilə qarşılanan ifadələrdir. Sual yaranır, nə zaman sözügədən dövlət və qurum lal və kar olub? ABŞ deyildimi Azərbaycanın torpaqları ardıcıl işğal edildiyi halda Konqres ölkəmizə qarşı "907-ci düzəlişi" tətbiq edən qətnamə qəbul etmişdir? Eyni zamanda, 2023-cü ilin noyabrın 15-də ABŞ Senatı tərəfindən "2023-cü il erməniləri müdafiə aktı"nın qəbul edilməsi və Konqresin Xarici İşlər Komitəsində "Qarabağın gələcəyi" ilə bağlı qəbul olunan qərəzli akt ABŞ-in azad, demokratik Azərbaycan dövlətinə qarşı qərəzli münasibəti deyilmi?

Bakıda keçirilən ilk Avropa Oyunları ərəfəsində Avropadakı bəzi məkrli dairələrin qurduqları şouların və uğursuzluğa düşər olunan aksiyaların sözü-söhbəti hələ də dünya mətbuatında müzakirə olunmaqdadır. Avropa Oyunlarının açılışına iki gün qalmış Avropa Parlamenti anti-Azərbaycan qətnaməsini müzakirəyə çıxartdı, lakin qətnamə qəbul edilmədi. Avropa Parlamentinin sədri Şults, onun müavini Lunaçek çalışsalar da məkrli niyyətləri baş tutmadı, nəticədə 136 deputat lehinə, 136 deputat əleyhinə səs verdi. Almaniya Bundestaqı vəziyyəti öz maraqlarına uyğun dəyişmək üçün Avropa Oyunlarının açılış günündə qondarma qətnamə qəbul etdi. Bununla da Almaniyanın Hitlerdən qalma faşizm ideologiyasının hələ də dövlətin hakim siyasəti olduğunu

nu nümayiş etdirdi. Hazırda məkrli siyasət davam edir. İndi də Avropa İttifaqı mülki missiya adı altında Ermənistanda Azərbaycanla sərhədə 1500 müşahidəçi yerləşdirir. Buna nə ehtiyac var. Müharibə bitib və Ermənistan 10 noyabr 2020-ci il razılaşmasına əsasən üzərinə bir sıra öhdəliklər götürüb. Başlıcası Zəngəzur dəhlizi açılmalı, Azərbaycanın hələ də işğal altında qalan 8 kəndi azad edilməli, nəqliyyat-kommunikasiya xətləri açılmalıdır. Eyni zamanda, Ermənistan konstitusiyasında Qarabağa qarşı əks olunan iddialardan imtina etməlidir. Görünən ondan ibarətdir ki, Ermənistan Avropa İttifaqının, ABŞ-in, Almaniyanın, Fransanın şirnikləndirici yalan vədlərindən həvəslənərək üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməyə tələsmir. Bu azmış kimi Avropa İttifaqı Ermənistanı bir qədər də dəstəyini göstərməkdədir, təbii ki, Azərbaycana qarşı qərəzli münasibəti ilə. Avropa İttifaqının ermənipərəst siyasətinin əsas təbliğatçılarından olan, qurumun Xarici Əlaqələr və Təhlükəsizlik Siyasəti üzrə sözcüsü Peter Stanonun cəfəng sayıqlamasının ardınca Avropa İttifaqının Bakıdakı nümayəndəliyinin rəhbəri, səfir Peter Mixalkonun Azərbaycanın məhkəmə sistemi haqqında əsassız, yalan, şər və böhtandan ibarət fikirlər səsləndirib. Haqlı olaraq Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Ayxan Hacızadə Avropa İttifaqının Bakıdakı nümayəndəliyinin rəhbə-

ri, səfir Peter Mixalkonun sayıqlamasına tutarlı arqumentləri ilə cavab verib. Ayxan Hacızadə "X" hesabında ölkənin məhkəmə sisteminin ən yaxşı beynəlxalq təcrübələr əsasında qurulduğunu, ona müdaxilənin qəbul edilməz olduğunu və iddiaların tam əsassız olduğunu bildirib: "Bu iddia həm əsassız, həm də məsuliyyətsizdir! Yaxşı olardı ki, səfir Avropa İttifaqının bəzi ölkələrinin məhkəmə sistemlərinə ədalətin olmaması və pis rəftara diqqət yetirsin".

Əli Kərimlinin qərəzli mövqeyindən əl çəkəcəyi inandırıcı deyil

Göründüyü kimi, Avropa İttifaqının Azərbaycana olan qərəzli münasibəti açıq şəkildə sezilir. Bütün bunlardan Ə.Kərimli xəbərsizdirsə, xatırlatma eddik. Başa düşürsə nə baş verir, onu da anlatmaq çətin deyil. Ancaq bütün hallarda Ə.Kərimlinin mövqeyinin müsbətə doğru dəyişəcəyi inandırıcı deyil. Çünki o tam şəkildə xarici şəbəkənin təsiri altındadır. Ona görə də bütün varlığı ilə düşmən dəyirmanına su tökür. Özü də nə zaman, Azərbaycan xalqı 30 ildən sonra Qarabağın işğaldan azad edilməsinin çələbə sevincini yaşadığı bir dövəmdə. Eyni zamanda, cəmiyyətin bütün təbəqələri 7 fevral növbədənəknar prezident seçkilərinə böyük coşqu ilə hazırlaşdığı bir məqamda. Belə bir əhəmiyyətli vaxtda Ə.Kərimli və trol dəstəsi təxribata meyil göstərirlər və qərəzli mövqeyi nümayiş etdirən xarici ermənipərəst dairələrin yanında durarsa, deməli, onların qanlarında elmə məlum olmayan zərərli mikroblar var. Hansı ki, onların sağlması və müalicəsi də mümkünsüzdür.

İLHAM ƏLİYEV

Senatın qərəzli qətnaməsi Fransanı ifşa etdi

"Fransa Senatının qəbul etdiyi anti-Azərbaycan qətnaməsi bu ölkənin mahiyyətini, iç üzünü göstərdi. Fransanın Afrikadan, Okeaniya ölkələrindən qovulmasını Ermənistan kimi gələcəyi olmayan bir dövlətlə kompensasiya etməsi Yelisey sarayındakıların qərəzi, islamofob düşüncələri ilə izah etmək olar.

Makron Bakıya qarşı özəle nümayiş etdirmək istəyir, amma kiminlə rəqib olduğunu unudur. Azərbaycan yüz illərlə əsarətdə saxladığı Afrika ölkələrindən deyil, əksinə Fransa ilə bütün masalarda dialoq aparın, öz maraqlarını sonuna qədər qoruyan bir ölkədir. Senat və Milli Assambleya birbaşa Yelisey Sarayından göstərişlər alır və bununla da Fransada artıq dik-

tatura rejiminin yarandığını düşünə bilirik. Bu sənəd özündə heç bir məntiqi ehtiva etmir, Paris ən uzağı Azərbaycanla siyasi, diplomatik, iqtisadi-ticari əlaqələrini kəsə bilər. Uduzan isə yenə Fransa olacaq". Bunu SİA-ya açıqlamasında Milli Məclisin deputatı Aydın Hüseynov deyib.

Deputat bildirib ki, bundan əvvəl Fransa Milli

Assambleyasının, indi isə Senatın bu sayaq qətnamə qəbul etməsi onu göstərir ki, Fransa iki ölkə arasında münasibətlərə xitam vermək yolunu tutub: "Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri daxilində ərazi bütövlüyünə hörmət Fransa tərəfinin həm çoxtərəfli, həm də ikitərəfli beynəlxalq öhdəliyi var. Amma Fransa irəli sürdüyü qətnamə layihələrində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyini şübhə altına alıb. Fransanın BMT Təhlükəsizlik Şurası və Avropa İttifaqı çərçivəsində Azərbaycana qarşı irəli sürdüyü çoxsaylı qətnamə və qərar layihələrinin qəbul edilməməsi Azərbaycan dövlətinin uğurlu xarici siyasəti, eləcə də qərəzli təşəbbüslərin ədalətli qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır. Fransanın Azərbaycana qarşı qeyri-qanuni

fəaliyyət istiqamətlərindən biri də uğursuz kəşfiyyat işi olub. Bu ölkənin Bakıdakı səfirliyinin iki əməkdaşı diplomatik statuslarına uyğun gəlməyən və Diplomatik Münasibətlər haqqında 1961-ci il Vyana Konvensiyasına zidd fəaliyyətlərinə görə Azərbaycan hökuməti tərəfindən "arzuolunmaz şəxslər" edilib. Fransanın dağıdıcı və təxribatçı addımları Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh gündəliyinin həyata keçirilməsinə də mane olur və Cənubi Qafqaz regionunda vəziyyətin gərginləşməsinə xidmət edir. Son vaxtlar Ermənistan-

Azərbaycan şərti sərhədində tam sakitliyin olması və münasibətlərin vəziyyətin baş verməməsi, görünür, Fransanı narahat edir. Fransanın planı budur ki, yalnız Cənubi Qafqazda, daha dəqiq desək Ermənistanla Azərbaycan arasında qarşıdurma olduğu halda xoruzlar ölkəsinin əsgərləri region gələ bilər. Bütün imicini itirmiş Parisin yalnız bu halda planı işə düşə bilər. Fransa Ermənistanla silah və sursat satır ki, bu da Azərbaycanla münasibətlərin normallaşmasına mane olur və Ermənistandakı revanşist qüvvələri yeni müharibəyə sövq edir. Bütün bunlara rəğmən, Milli Məclisin bəyanatında deyildiyi kimi, Fransaya qarşı adekvat addımlar atılmalıdır".

Sabina Hüseynli

Onlar "müharibə olacaq" deyir, amma...

Hərbi ekspert: "Ermənistan stəkanda fırtına qoparmağı xoşlayır"

"Ermənistanla Azərbaycan arasında yeni bir müharibənin olması ehtimalı mümkün deyil. Artıq müharibə bölgədə tarixin yaddaşına köçüb". Bu fikirləri ehtiyatda olan polkovnik, hərbi ekspert Üzeyir Cəfərov Ermənistanda son vaxtlar müzakirə olunan müharibə ehtimalına münasibətini açıqlayarkən deyib. Onun sözlərinə görə, məhz Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin komandanı general-leytenant Hikmət Mirzəyevin müdafiə nazirinin müavini və Quru Qoşunlarının komandanı təyin olunması İrəvanda kəskin rezonansa səbəb olub. Belə ki, Ermənistanın Baş naziri rəsmi İrəvana yaxınlığı ilə seçilən politoloq Vahram Atanesyan qeyd edib ki, Hikmət Mirzəyevin

qalsa, ermənilər hərbi istiqamətdə dəfələrlə müxtəlif addımlar atırlar ki, bu, bizi narahat etmir. Çünki biz bu

hatlığı əbəsdir, boşdur. Çünki Azərbaycan hər hansı bir müharibəyə hazırlaşmır".

Zəngəzurla bağlı məsələ yaxın vaxtlarda öz müsbət həllini tapmalıdır. Hərbi ekspert əlavə edib ki, ermənilərə görə, biz güc işlətməklə Zəngəzur dəhlizini açmağa hazırlaşırıq: "Sözün düzü, belə bir şey yoxdur və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan da söyləyir ki, Azərbaycanla İran arasında Zəngəzurla bağlı olan şərtlər İrəvan üçün də keçərlidir. Yeni, Azərbaycan bununla rahat şəkildə Naxçıvan Muxtar Respublikasına gedib-gəlmək imkanı əldə edə bilər".

Üzeyir Cəfərov onu da əlavə edib ki, gələn həftənin sonlarında Azərbaycan və Ermənistan baş nazirlərinin müavinləri səviyyəsində işçi qrupu görüşəcək: "Görək, ermənilər bu dəfə nəyi təklif edib hansı qərarı verəcəklər. Böyük ehtimalla, Zəngəzurla bağlı məsələ yaxın vaxtlarda öz müsbət həllini tapmalıdır. Bu gün bölgədə müharibə riski yoxdur. Yeni, regionda hər hansı bir münaqişə ocağı mövcud deyil ki, hansısa bir müharibə riski olsun".

Onun sözlərinə görə, Azərbaycanın anklav olmayan 4 kəndlə bağlı iddiasına cavab olaraq, İrəvan yenidən 32 kənd məsələsini gündəmə gətirməyə başlayıb: "Çünki Ermənistan stəkanda fırtına qoparmağı xoşlayır. İsveçrədəki Davos sammitində Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan ABŞ dövlət katibinin köməkçisi Ceyms O'Braynla görüşüb müəyyən müzakirələr aparıb. Baş nazir Paşinyan da əlavə edib ki, İrəvan

məsələləri İrəvanın daxili işi kimi qəbul edirik. Hikmət Mirzəyevin sözügedən təyinatı 2020-ci il müharibəsindən sonra olsaydı, onda deyə bilərdik ki,

ermənilərin narahatlığına əsas var. Lakin indi heç bir əsas yoxdur, Azərbaycan öz ordu quruculuğunu, müəyyən kadr dəyişikliklərini həyata keçirir. Ona görə də ermənilərin nara-

sülhün tərəfdarıdır. Ermənilərin bu açıqlamalarının səmimi olub-olmamasını yəqin ki, yaxın bir neçə gün ərzində görəcəyik".

Afət Tahirqızı

Elcin Bayramli

Gömrük və vergi rüsumları azaldılacaq?

Mötəbər mənbədən əldə etdiyimiz məlumata görə, bəzi mal və məhsulların idxalı və ya ixracı üçün gömrük rüsumlarının ciddi məbləğdə azaldılması haqda hökumətdə müzakirələr gedir. Bu baş versə, ölkədə ucuzlaşma yaranar, inflyasiya tempi enər, iqtisadi aktivlik artar ki, bu da öz növbəsində əhalinin sosial vəziyyətinə müsbət göstərar.

Əlbəttə, bəzi məhsulların idxalında məhdudiyyətlərin qoyulması, yüksək gömrük rüsumları təyin edilməsi təqdirəlayiqdir. Bu, yalnız o sahələrdə olmalıdır ki, həmin sahədə böyük yerli istehsal var və həmin istehsal ölkənin tələbatını tam və ya böyük hissəsini ödəyə bilər. O halda, xaricdən həmin məhsulların ucuz idxalı yolverilməzdir, çünki yerli istehsala zərər vura bilər.

Əgər yerli istehsalı qorumaq istəyiriksə, protektionist siyasət aparılmalıdır. Ölkədə istehsalı olan məhsullarda rüsumları qaldırmaq olar. Qızıl, lüks avtomobil, bahalı brend mallar və əyləncə vasitələri üzrə də gömrük rüsumları artırıla bilər. Amma ölkədə istehsalı olmayan və ya çox az olan məhsullarda isə rüsumu endirmək lazımdır.

Dövlət büdcəsini əsasən, istehsaldan gələn gəlirlə doldurmağa çalışmaq lazımdır. Kölgə iqtisadiyyatı ləğv edilməli, monopoliya halları aradan qaldırılmalı, vergidən yayınmanın qarşısını alınmalıdır. Gömrük Komitəsinin ödəniş planını artırmaq çıxış yolu deyil. Çıxış yolu ölkədə xammalı olan məhsullar üzrə sənayenin təşkil edilməsidir. Əsasən də, aqrar sənaye və yüngül sənaye sahələri üzrə.

Fikrimizcə, vergilər üzrə də bəzi tədbirlər həyata keçirilməlidir. Məsələn, sadələşmiş vergi üzrə maksimum limit 200 min manatdan 400 (yaxşı olardı ki 500) min manata qaldırılmalıdır. Çünki bir neçə il əvvəle nisbətə manat 2 dəfədən çox ucuzlaşıb. Məntiqlə ovaxtkı 200 min manat ən yaxşı halda indiki 400 min manat dəyərindədir.

Bundan başqa, Bakı və regionlar arasındakı vergi dərəcəsi fərqi bərpa olunmalıdır. Zərdabın ucqar kəndindəki obyektlə Bakının mərkəzindəki obyektin eyni vergi faizləri ödəməsi məntiqlə və ədalətli deyil. Regionlarda (Gəncə və Sumqayıt istisna) sadələşmiş vergi dərəcəsi 1 faizə salınmalıdır. Ərzaq istehsalı üzrə azı 2 il müddətinə bütün vergilərdən azad olunma tətbiq edilməlidir.

Özünüməşğulluq proqramının miqyası və buna ayrılan maliyyə vəsaiti azı 10 dəfə artırılmalıdır. Şərtləri daha da sadələşdirilməlidir. Fəaliyyət sahələri artırılmalıdır. Proqram daha çox regionlarda tətbiq olunmalıdır.

Özümüzə xammalı olan məhsulları xaricdən idxal etmək müsbət hal deyil. O malları ölkədə istehsal etməyə çalışmaq lazımdır. Bunun üçün dövlət istehsal avadanlıqlarının gətirilməsi üçün maksimum güzəştlər tətbiq etməli, bir çox halda bunu özü etməlidir. Bu halda yerli istehsal artacaq, idxaldan asılılıq azalacaq, dövlət büdcəsinin gəlirləri çoxalacaq, əhalinin sosial vəziyyəti yaxşılaşacaq, dövlətin sosial xərcləri azalacaq, işsizlik aradan qalxacaq. İqtisadi təhlükəsizlik sosial rifahın və siyasi nüfuzun artmasını təmin edəcək.

Bunu etmək üçün bütün imkanlar var. İşçi qüvvəsi, xammal, hazır bazarlar, nəqliyyat logistika infrastrukturunu və nəhayət investisiya üçün lazım olan maliyyə bazası. 65 milyard dollardan çox olan strateji valyuta rezervlərindən 5-10 milyardını ölkə iqtisadiyyatına invest etməklə bunu təmin etmək olar.

Şimal, cənub və qərb sərhədlərinə yaxın ərazidə quru yolu ilə, şərqdə isə Xəzər dənizi sahilində liman vasitəsilə azad iqtisadi zonalar yaradılmalıdır. Bununla bağlı xüsusi strateji inkişaf dövlət proqramı qəbul olunmalıdır. Hesab edirəm ki, maksimum 5 ilə bu proqramı başa çatdırmaq mümkündür. Hesab edirik ki, gömrük və vergi siyasətinə yenidən baxılmalı, rüsumlar ədalətli, optimal formada müəyyənləşdirilməlidir. Kiçik sahibkarlığa dəstək artırılmalıdır. Ölkədə bolluq və ucuzluq yaranması üçün bu tədbirlər kifayətdir.

Qazilər “Özünüməşğulluq Proqramı” ilə iş sahibi olur

“Birinə yaxşılıq etmək istəyəndə balıq verməkdənsə, balıq tutmağı öyrət”

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Özünüməşğulluq, “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1.1.15 maddəsində qeyd olunduğu kimi, şəxsin müstəqil surətdə və yaxud dövlətin dəstəyi ilə özünü işlə təmin etməsidir. Aztəminatlı ailələrin sosial rifahını yüksəltmək məqsədilə sosial siyasət sahəsində Özünüməşğulluq tədbirlərinə xüsusi yer ayrılır.

Proqram işsizlərə biznes ideyalarını həyata keçirməkdə kömək etmək üçün sahibkarlıq və məsləhət üzrə pulsuz təlimlər təqdim etməyi, onlara avadanlıq və ya materiallar şəklində dəstək göstərməyi nəzərdə tutur.

Kimlər iştirak edə bilər?

Proqram 2019-2020-ci illər üzrə Azərbaycanın Binəqədi, Sabunçu, Abşeron rayonlarında, habelə Şamaxı, Göyçay, Zaqatala, Şəmkir, Bərdə, Füzuli rayonları və Gəncə, Mingəçevir və Sumqayıt şəhərlərində icra olunur. Proqramda qeyd edilən rayon və şəhərlərin məşğulluq xidmətlərində qeydiyyatdan keçmiş əlilliyi olan bütün işsiz şəxslər iştirak edə bilərlər. Proqram namizələrin sahibkarlıq barədə biliklərinin qiymətləndirilməsi və seçilməsi ilə başlanır. Yuxarıda göstərilən rayon və şəhərlərdə seçiləcək 700 namizədə sahibkarlıq haqqında məlumatlar veriləcək və iqtisadi cəhətdən əlverişli və davamlı biznes planları hazırlamaq üçün pulsuz təlim kursları təşkil edilir.

Təlimi uğurla başa vurmuş və iqtisadi cəhətdən dayanıqlı biznes ideyası hazırlamış 600 namizədə müfəssəl biznes planın hazırlanmasında, eləcə də biznesə başlamaq üçün tələb olunan avadanlıqların və xammalın texniki xüsusiyyətlərinin müəyyən olunmasında dəstək göstərilir. Ən yaxşı biznes plana malik 500 namizədə yeni biznesin qeydiyyatdan keçirilməsində

Qazilərə özünüməşğulluq fərsəti

Ötən il “Özünüməşğulluğa dəstək-2023” layihəsi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi və Azərbaycan Banklar Assosiasiyası tərəfindən birgə

aztəminatlı, əlilliyi olan şəxslər, şəhid ailəsi üzvləri, qazilər, məcburi köçkünlər, ünvanlı dövlət sosial yardım alanlar və həssas qruplardan olan digər şəxslər üçün özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində bankların dəstəyi ilə kiçik bizneslərin yaradılmasıdır.

Layihə çərçivəsində müvafiq istiqamətlər üzrə biznes təlimlərdə iştirak etmiş ümumilikdə 300 nəfər işsiz və işaxtaran vətəndaşın aktivlərlə təmin olunması nəzərdə tutulurdu. Məlumat üçün qeyd edək ki, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən 2023-cü ildə 17 362 şəxs özünüməşğulluq proqramına cəlb edilib.

Onlardan 5610 nəfəri qadınlar, 2973 nəfəri gənclər, 1246 nəfəri məcburi köçkünlər, 339 nəfəri şəhid ailəsi üzvləri, 312 nəfəri cəzaçəkmə müəssisəsindən azad olanlar, 74 nəfəri isə ünvanlı sosial yardım alan şəxslərdir. Ötən il də özünüməşğulluq tədbirlərini dəstəkləyən yerli və beynəlxalq tərəfdaşlarla “Məşğulluğa dəstək layihəsi”, “Özünüməşğulluğa dəstək”, “Səyyar kofe evləri”, Həmkarlar İttifaqları ilə özünüməşğulluğa dəstək, “Əhalinin sosial cəhətdən həssas qrupları üçün inklüziv və layiqli iş yerlərinin yaradılması”, “Kəndlərdə heyvandarlıq sahəsində ailə biznesinin və özünüməşğulluğun inkişafı – 2023”, “Qarabağ KOB-ları” layihələri də icra edilib. Ümumilikdə bu layihələrə 923 şəxs cəlb olunub. Həmçinin proqramın əhatə dairəsi daha da genişləndirilərək 13 yeni zərf yaradılıb, 18 zərfin tərkibi isə dəyişdirilərək təkmilləşdirilib.

Lalə Mehralı

Özünüməşğulluq proqramı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən icra edilən və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı tərəfindən dəstəklənən “Əhalinin sosial cəhətdən həssas qrupları üçün inklüziv və layiqli iş yerlərinin yaradılması” texniki yardım layihəsinin tərkib hissəsidir.

Özünüməşğulluq proqramının üstün tərəfləri ailə büdcəsinin

dayanıqlı gəlir mənbələri hesabına formalaşması, mikro və kiçik sahibkarlığın inkişafı, yeni iş yerlərinin yaradılması və işsizlik səviyyəsinin azaldılması, ictimai vəsaitlərin (dövlət vəsaitləri) xərclənməsində səmərəliliyin artırılması, yoxsulluq səviyyəsinin azaldılması, iqtisadiyyatda inklüzivliyin gücləndirilməsidir.

Öz bizneslərini qurmaq istəyi və potensialı olan 500 nəfər əlilliyi olan şəxsi dəstəkləməkdir.

dəstək göstərilir və onlar natura formasında qrantla təmin olunur.

heyata keçirildi. Layihənin məqsədi işsiz kimi qeydiyyatdan alınan

Boşanmaların əsas səbəbi sosial şəbəkələrdir?

«Azərbaycanda sosial məişət problemi olaraq boşanmanın böyük bir problema çevrilməsini artıq hər kəs bilir. Onsuz da biz həmişə tərifləyirdik ki, Azərbaycanda ailə dəyərləri, milli mental dəyərlərimiz o qədər güclüdür ki, ailələrin dağılmasının qarşısını alır. Amma dövrən dəyişir, zamanə öz diktlərini yeridə bilir».

KULTUROLOQ AÇIQLADI

Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Yeni Yazarlar və Sənəçilər İctimai Birliyinin sədri, Prezident təqaüdüçüsü, yazıçı-kulturoloq Aydın Xan Əbilov qeyd edib. Onun sözlərinə görə, demokratiya, bir çox texnologiyalar Azərbaycana gətirilib, yaşam tərzləri də ölkəmizdə oturmağa başlayıb: "Bunlardan biri də insanların fərdiliyinin qabardılması, ailələrin dağılması, nikahların pozulması, ictimai nikah və s. bununla bağlı məsələdir. Bunlar artıq konkret olaraq cəmiyyətin qarşısında böyük problemə çevrilməkdədir. Nikahların dağılmasının bir neçə səbəbi var, səbəblərin hamısı subyektiv və obyektiv problemlərlə bağlıdır. Biz bir-başına deyə bilərik ki, ailə dəyərlərinin böhran içində olması, iqtisadi vəziyyətdə, sosial və mədəni məişət həyatımızda baş verən katalizmə son illərin mədəni əxlaqi dəyərlərinin aşınması və s. bunlardır? Yoxsa sosial şəbəkələrin təsiri ilə bağlı ailələr dağılır?".

A. Əbilov bildirib ki, bu ailələrin nikahların pozulması, ailələrin dağılması əsliində internetin inkişafına qədər də güclənmişdir. Eyni zamanda statistik məlumatlardan da məlum olduğu kimi, keçmişdə bir çox ailələrin sosial şəbəkələri belə yox idi: "İndi sosial şəbəkələri istifadə etməyən şəxslər arasında da sıx bu böhran görülür. Əlbəttə sosial şəbəkələrin də təsiri var, eyni zamanda klassik televiziyanın, mətbuatın, saytların, internetin, serialların ailə dəyərlərimizin aşınmasına, gücləndirilməsinə məruz qalmasında xüsusi təsiri var. Biz bunları unutmamalıyıq, amma bu dünyada baş verən prosesdir. İnsanlar qadın və kişi yox, insan hüquqları ilə bağlı fikirlər irəli sürür. Eyni zamanda bildirirlər ki, hər kəs dünyaya bir dəfə gəlir və əgər alınmırsa niyə evləndiyi şəxslə öz ömrünü çürütməlidir? Son zamanlarda statistik nəticələr əldə edəndə görürük ki, daha çox erkən nikahlar və vaxtından əvvəl evləndirilən, yaxud tez yaşda erə verilən insanlar arasında nikahın pozulması ilə yanaşı, həm də oturuşmuş övlad sahibi olan şəxslər arasında da nikahların pozulması halları çoxalır".

Müsaibimiz qeyd edib ki, bəzi hallarda boşanmalar məqsədli boşanmalardır: "Məsələn, bizim məcburi köçkünlərimiz var ki, onlar Qarabağa qayıdıqla bağlı dövlət proqramında nələrsə əldə etmək, hansısa sosial müavinət, dövlətdən pensiya almaq üçün, kağız üzərində boşanırlar. Amma real nikahların pozulmasını da tez-tez şahidi oluruq. Burada həm yaş faktoru, iqtisadi, sosial vəziyyət, işsizlik, həm də insanları xaricdən gələn təsirlərə daha tez düşməsi özünü göstərir. Lakin boşanmaların artması cəmiyyətin təhsilə, elmə, mədəniyyətə, yüksək əxlaqi dəyərlərə, dinin gözəl tərəflərinə sayğısızlığı, soyuq münasibətindən də irəli gəlir.

Əvvəllər toya çox böyük bir hazırlıq gedərdi, bir il ərzində nişanlanma olardı bu

insanlar bir-birləri ilə tanış olardı, eyni zamanda toydən sonra uşaq dünyaya və çiləsi çıxana gələnə qədər ailələr və qohum-əqrəbə təzə evlənlərə xüsusi nəzarət olardı. Təmtəraqlı toylar, qadın, kişi, nişan, paltar kəsdı, xına kimi mərasimlər ona görə təşkil olunardı ki, gənclər və onların valideynləri bilsin ki, yeni bir ailə qurulur və bu ailələrin təməli möhkəmdir, bu ailəyə ictimai nəzarət var. Əsliində, psixoloqlar, müasir ailəşünaslar da deyirlər ki, ilk bir və üç il çox önəmlidir münasibətlərdə".

Kulturoloqun fikrincə, münasibətlər vermiş, qarşılıqlı hörmətə çevrilir və uşaq bağlantısıyla əvəz edilirsə ailələrin dağılma şansı demək olar ki 80% azalır: "Təəssüflər olsun ki bu dəyərlərin hamısı pozulub. Bizim mental dəyərlərdən gələn bilgə institutu belə nikahların pozulmasının qarşısını alırdı, nikahların daha möhkəm olmasına təsir göstərirdi. Biz o dəyərləri də məhv elədik və ailə, böhran mərkəzləri, ailə psixoloqları yoxdur, məktəb psixoloqları işləmir və hər kəs mənim-mənəm deməklə çox müqəddəs olan ailə dəyərlərini məhv edə bilərlər. Son vaxtlar insanlar arasında münasibətlərin açılışması ailə kənarı münasibət, ailəyə xəyanət kimi faktorlar boşanmağa səbəbdır. Bütün bunlar əvvəllər gizli olurdu, çox az bilirdisə indi sosial şəbəkələrin, internetin inkişafı ona gətirib çıxardır ki, bu barədə hər kəs məlumatlı olur. İnsanlar evləndiyi və boşandığı zamanda da video, şəkil çəkirlər. Daha sonra isə sosial şəbəkələrində bunu yerləşdirirlər və hər kəs bilir ki, kim haçan evləni, boşanı, ailədə xili şiddət, daxili problem varmı? Biz səbəb, günah subyektı, obyektı axtarmaqdansa, bu, dəyərlərin böhran içində olması ailə bağlantısının zəiflənməsi ilə bağlı səbəbləri öyrənməli, profilaktik tədbirlər görməli, KİV, televiziya, internet, hətta tiktoklər belə ailələrin təbliği möhkəm olmasıyla bağlı təbliğat, təşviğat və digər təsiredici informasiya, məlumat paylaşması etməlidir. Yoxsa biz Avropada yaşanan ailə böhranı ilə üzleşəcəyik. Düzü Avropadakı ailə böhranı artıq səliqə-səhmana salınıb; nihaqlar pozulsada, ailələr boşansa da ən önəmli uşağa görə insanlar biri-birinin hikkəsini bir kənara qoyur, hörmətlə yanaşırlar. Hətta dost olaraq qalıb uşaqların evləndirir və digər həyatlarında başqa bir həyat yoldaşı olsa da, yenə də o münasibətləri qırırlar. Təəssüflər olsun ki, bizdə bunların heç biri yoxdur. Biz nə avropalılar kimi o dəyərləri götürmüşük nə də ki, milli-mənəvi şərq dəyərlərini saxlaya bilməmişik. Bu problemlər get-gedə çətinləşir statistik olaraq ailələrin dağılmasının sayının artdığını görürük".

Sevilin Abbasova

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Xavidən ŞOK açıqlama: "Əşyalarımı yığışdırıb.."

«Barselona»nın baş məşqçisi Xavi Kataloniya klubundakı gələcəyi barədə Sport.es-ə açıqlama verib. Baş məşqçi açıqlamasında "Barselona"nın şoka salacaq fikirlər səsləndirib: "Oyunçular məni dəstəkləməyi dayandıran gün əşyalarımı yığıb evə gedəcəm.

Finalda, "Real"la matçda məğlubiyyətlər ağır və təzyiqli yaradır. Amma komanda güclüdür, oyunçular bizə inanırlar. Düzdür, çox zəif oynadıq, lakin biz ötən mövsümün uğuru təkrarlamaq istəyirik".

Qeyd edək ki, hazırda "Barselona" İspaniya çempionatında 41 xalla 3-cü yeri tutur.

75 yaşlı kral xəstəxanaya yerləşdiriləcək

Böyük Britaniya kralı III Çarlz gələn həftə xəstəxanaya yerləşdiriləcək. Bu barədə Daily Mail neşri məlumat yayıb. Bükinqem Sarayından bildirilib ki, Çarlz prostat vəzinin böyüməsi ilə bağlı müalicə alacaq. 75 yaşlı kral daha sonra gücünü bərpa etmək üçün müvəqqəti olaraq ictimaiyyət qarşısında çıxışlardan çəkinəcək.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
neşr olunur

Tiraj: 2700